

БІЛІМ КІПТІ - КЛЮЧ ЗНАНИЙ

№ 2(164), 2022
Ақпан
Февраль

2011 жылдан бастап ай сайын шығады — С 2011 года выходит ежемесячно

Журнал 2006 жылдың қаңтар-ақпан айынан бастап қазақ және орыс тілдерінде шыға бастады.
Журнал издается с января-февраля 2006 года на казахском и русском языках

**(Республикалық ғылыми-әдістемелік педагогикалық журнал
Республиканский научно-методический педагогический журнал)**

МАЗМҰНЫ - СОДЕРЖАНИЕ

Тиімді басшы – ұйым жетістігінің кепілі.....	3
Н. Айтжанова	
Ұстаз – ұлы есім	4
Г. Каналиева	
«Экология негіздері» факультативтік курс бағдарламасы.....	5
З. Такабаева	
WorldSkills – әлемдік кәсіби стандартты дамыту құралы.....	10
А. Султанғалиева, М. Унгарбаев	
География пәндерін оқытуда Google карталарын пайдаланудың тиімділігі.....	14
М. Сатмағамбетова	
Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарындағы балалардың зияткерлік қабілетін дамыту	17
Г. Алдиярова	
Интерактивті әдістерді сабақта тиімді қолдану технологиялары	19
Н. Болатова	
Балалардың шығармашылық қабілетін топтық іс-әрекеттер арқылы қалыптастыру.....	22
О. Ешимбетов	
Основные базисные моменты при проведении урока русского языка и литературы в группах с государственным языком обучения по теме «М.Е. Салтыков – Щедрин. Повесть о том, как один мужик двух генералов прокормил»	26
Н. Клименко	
Роль мастера производственного обучения в обучении и воспитании студентов.....	29
Б. Карамендина	
Сложение и вычитание с числом 7. Моя семья – 7Я	31
А. Гайсанова	
Уровневая дифференциация	36
Г. Алпысбаева	
Пейзаж. Табиғатпен үйлесім. Әуе перспективасы.....	39
А. Орынбаева	
Сложение и вычитание. Помогаю своим друзьям	45

ҚҰРЫЛТАЙШЫ:
«Педагог LTD» ЖШС

Редактор:
Гүлжанат ҚҰСТАНОВА

**БІЛІМ КІПТІ -
КЛЮЧ ЗНАНИЙ**
журналы

20.05.2010 ж. ҚР Байланыс және ақпарат министрлігінде қайта тіркеліп, №10965-Ж куәлігі берілді.

Басуға қол қойылды
5.02.2022 ж.
Сандық басылым.
Тапсырысы: 322.
Басылым индексі: 75488

Редакцияның мекен-жайы:
050036, Алматы қаласы,
Мамыр-2 ы/а, 13-7.
Тел/факс: 8 (727) 255-72-94.
Ұялы тел:
8 777 303 37 67.
Эл пошта:
pedagog-ltd@mail.ru

Журнал «Rado Print»
баспаханасында басылды.
Алматы қ., Мыңбаев көш., 46,
кеңсе 411А

Көркемдеуші және беттеуші:
Нұрзат Раймқұлова

Редакциялық алқа: Редакционная коллегия:

Н. Омашев — ҚР Жоғары мектеп ғылым академиясының академигі, Қазақстанның Еңбек сіңірген қайраткері, филология ғылымдарының докторы, профессор.

С. Аманжолов — педагогика ғылымдарының докторы, ҚР Білім беру ісінің үздігі, А.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің педагогика факультетінің деканы.

Ә. Дүйсебек — Ы. Алтынсарин атындағы Қазақ Білім академиясының вице-президенті.

А. Миразова — ҚР Білім беру ісінің үздігі, Қазақстанның Еңбек ері.

НАЗАР АУДАРЫҢЫЗ!

Материалдарды компьютерде Times New Roman қарпімен теріп, көлемі 2 беттен аспайтын Microsoft Word файлы ретінде сақтаңыз. Мақала соңында автор туралы толық әрі нақты мәлімет болуы керек. Аты-жөніңізді толық жазыңыз (Мысалы, М.Т., К.С. емес). Мақалаңызға қосымша журналға жазылғандығыңыз жөніндегі **түбіртек көшірмесін** салғаныңыз жөн. Түбіртектің түпнұсқасы өзіңізде қалсын. Ол журналды уақытысында алмаған жағдайда байланыс бөлімшесіне барып, талап етулеріңізге керек болады. Мақаланы мүмкіндігінше Интернет арқылы электронды поштаға (pedagog-ltd@mail.ru, aknur@mail.ru) жіберіңіз. Болмаса, факс арқылы, бағалы хат арқылы редакция мекен-жайына жіберулеріңізге болады.

ОБРАТИТЕ ВНИМАНИЕ!

Представляемые материалы должны быть напечатаны на компьютере и сохранены в формате программы Microsoft Word. Объем не более 2-х страниц. Сведения об авторе должны быть точными и полными. Фотографии высылайте отдельными файлами в формате JPEG, TIFF, не вставляя в текст статьи. К высылаемому материалу приложить копию квитанции о подписке на журнал. Материалы отправляйте электронной почтой (pedagog-ltd@mail.ru, aknur@mail.ru), факсом или заказным письмом.

Учредитель:

ООО «Педагог LTD»

Главный редактор: Г. КУСТАНОВА
Журнал перерегистрирован в Министерстве
связи и информации РК. Свидетельство
№10965-Ж от 20.05.2010 г. Астана.

Подписано в печать 5.02.2022 г.

Печать цифровая.

Заказ 322.

Подписной индекс: 75488

Адрес редакции:

050036, г. Алматы,

Мкр. Мамыр-2, 13-7.

Тел./факс: 8 (727) 255-72-94;

Моб.т.: 8 777 3033767

Эл. почта: pedagog-ltd@mail.ru

Журнал напечатан в типографии

«Rado Print».

Адрес: г. Алматы, ул. Мынбаева, 46, оф. 411А

Жарияланған материалдар редакцияның пікірін білдірмейді. Фактілер мен мәліметтердің дұрыстығына авторлар жауапты. Қолжазбалар мен фотосуреттер рецензияланбайды және қайтарылмайды.

Журналға шыққан материалдарды редакцияның келісімінсіз көшіріп басуға болмайды.

Опубликованные материалы не отражают точку зрения редакции. Ответственность за достоверность фактов и сведений в публикациях несут авторы. Рукописи и фотоснимки не рецензируются и не возвращаются. Перепечатка материалов, опубликованных в журнале допускаются только с согласия редакции.

Туімді басшы – ұйым жетістігінің кепілі

Дина Узакбаевна ЖАМАНБАЕВА,
Ақтөбе облыстық ғылыми-тәжірибе-
лік орталығының директоры.
Ақтөбе қаласы.

Білімі:

- 1993 жылы Абай атындағы Қазақ педагогикалық институтын «Қазақ тілі мен әдебиеті» мамандығы бойынша бітірген;
- 2017 жылы Қазақ-Орыс Халық-аралық университеті менеджмент мамандығы бойынша экономика және бизнес магистрі.

Еңбек жолы:

- 1993 жылы Ақтөбе облыстық дарынды балаларға арналған мектеп-интернатында қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі;
- 1996-1997 жылдар аралығында Ақтөбе облыстық физика математика мектеп-интернатында қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі;
- 1997-2008 жылдар аралығында Ақтөбе қалалық ғылыми-тәжірибелік үйлестіру орталығының әдіскері;
- 2008-2012 жылдары «Тілдерді зерттеу» орталығында әдіскер;
- 2012-2013 жылдары «Ақтөбе облыстық әдістемелік орталығында» әдіскер;
- 2013-2021 жылдары «Ақтөбе облыстық ғылыми-тәжірибелік орталығы» МКҚК директорының орынбасары;
- 2021 жылдан бастап бүгінге дейін «Ақтөбе облыстық ғылыми-тәжірибелік орталығы» МКҚК директоры.

Жетістіктері:

- Ақтөбе облыс әкімдігінің «Алғыс хаты» (2018 ж.);
- Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің «Құрмет грамотасы» (2019 ж.);
- «Нұр Отан» партиясы Ақтөбе облыстық филиалының «Алғыс хаты» (2020 ж.).

Ұстаз – ұлы есім

Адам баласына көмектесу – игілікті істердің бастамасы. Ғылым иесі ғалым да, ел қорғаған батыр да, тілінен бал тамған ақын да, тегеуріні темір балқытқан жұмысшы да, егін салған дихан да, мал бағып терін төккен шопан да, бәрі-бәрі ұстаздан білім, тәлім алған, сондықтан ұлағатты ұстаздарға бүкіл адам баласы құрметпен бас иеді.

Ұстазы мықтының ұстанымы мықты дегендей мен өзімді ұлағатты ұстаздардан жолы болған жан санаймын. Өмірлік азық берген, бойыма адамгершіліктің жоғарғы нормаларын сіңірген ең алдымен М. Құсайынов атындағы Ақтөбе облыстық дарынды балаларға арналған мамандандырылған мектеп-интернатындағы ұстаздарыма мың алғыс. Жас ұрпақты білім нәрімен сусындатар, шәкірт жүрегіне гүл егер, бала жанының бағбаны аяулы ұстаздарым тұлға болып, өз жолымды таңдауыма үлкен әсер етті. Еліміздегі тегеурінді жоғары оқу орындарының бірі – Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінде білім алуымның өзі де сол жандардың арқасы деп санаймын. Ұлттық университеттің қабырғасында білім алып қана қоймай, өмірлік тәжірибе жинақтауыма, білікті, бәсекеге қабілетті маман даярлауда Таубаева Шаркуль Таубаевна, Төлешова Ұлменкен Болатовна, Жумабекова Қырмызы Бакыткалиевна, Қасымова Роза Садықовналарға ерекше рахметімді айтар едім. Еліміздегі танымал профессорлар болғанымен де, нағыз ұстазға тән қасиеттерді осы кісілердің бойынан көруге болады.

Қазіргі таңда Ақтөбе облыстық ғылыми-тәжірибелік орталығында жұмыс

жасаймын. Орталықтың басшысы Жаманбаева Дина Ұзақбаевна мен білім алған мектеп-интернаттың түлегі және алғашқы тәжірибесін сол білім ордасынан бастаған ұстаз. Біреуді асыра мақтау бойымда жоқ қасиет. Бірақ «жақсының жақсылығын айт, нұры тасысын» – дегендей, Дина Ұзақбаевнаны әділ де турашыл, жоғары мәдениетті, салмақты, әдепті, кішіпейіл, мәңгілік нұрдың адамы ретінде жоғары бағалаймын. Барлық ой мен қимыл-әрекетіне ақылдың дәнін сеуіп, нұр құятын тынымсыз лаулаған жалын иесі деп білемін. Әрдайым салқын сабырлықпен үйрететін қасиеті тәнті етеді. Өмірлік жолымда ұлы ұстаздардан тәлім мен тәрбиенің, ақылдың тозбайтұғын асылдарын алғаным үшін мақтанамын.

Ұстаз – таудан сарқырай аққан тау өзені, айналасына қуат беріп, жолында кездескендерді суымен нәрлендіріп, таудай қиындықтарды тастай домалатып, білімнің сар даласында тыныштық тауып, дамылдайды. Қасиетті мамандық иелерінің ішіндегі жауһары. Өзге мамандық атаулылары өздерінің түр-сипатын мың құбылтып жатса да, еш өзгеріссіз сол бәз баяғы қалпында жас ұрпаққа адамгершілік қасиеттердің дәнін еккен диқаншыдай ұстаздық ғасырдан-ғасырға жалғаса беретініне сенемін. Барша ұстаздарыма басымды иіп, алғысымды айтамын!

**Нурбакыт Жанбырбаевна
АЙТЖАНОВА,**

**Ақтөбе облыстық ғылыми-тәжірибелік
орталығының әдіскері.
Ақтөбе қаласы.**

«Экология негіздері» факультативтік курс бағдарламасы

Оқушының оқытудағы білім жетістіктерін бағалаудың жаңа критерийлеріне сәйкес саралап, деңгейлеп оқытудың маңызы зор. Себебі оқытудың формасы мен әдістері оқушының жеке қабілеттері мен қызығушылықтарына негізделеді. Ол үшін оқыту үрдісінде топтық жұмыс ұйымдастырылады. Қарым-қатынас жасауға қолайлы жағдай туады.

Экологиялық білім алуда өзара қарым-қатынас нәтижесінде ұжымдық қатынастың қалыптасуына, жауапкершілікті сезіне білуге үйретеді. Сонымен бірге оқушылардың өзін-өзі бағалау, бақылауда тиімді әдіс болып табылады.

Экологиялық білім берудің тиімділігі неде?

- Оқытудың дамытушылық сипатын қамтамасыз ету үшін жаттығулар мөлшерін көбейтуге болады;

- Оқушы өзі ізденіп жауап береді, мұғалім ұйымдастырушы, бағыт, бағдар беруші;

- Әр оқушыға тапсырманы тандап алуда еркіндік беріледі;

- Әр оқушы өз біліміне сай нақты бағаланады.

Экологиялық проблемаларды сабақта тиімді қолдану үшін не керек?

- оқушылардың жеке қабілеттері мен оқу мүмкіндіктерін білу;

- оқушылардың қабілеттері мен білім, білік дағдыларын жекелеме, топпен жұмыста қолдану;

- оқушылардың жұмыстарын жүйелі түрде талдау;

- оқушылардың өз бетімен жұмыс істей білу дағдыларын, жеке оқу үрдісін басқара білу біліктерін жоспарлау;

- сабақта кері байланысты жүзеге асыру;

«Экология негіздері» авторлық жұмыстың мақсаты:

- Экологиялық білім мен сананы мектеп жасынан қалыптастырып, қоршаған ортаға деген сүйіспеншілікке, таза ұстап аялау арқылы экологиялық білім ұғымдардың негізінде оқушыларға тереңінен білім беру;

Міндеттері:

- Оқушылардың ізденімпаздық қасиеттерін қалыптастыру, шығармашылыққа жетелеу;

- Оқушылардың танымдық және интеллектуалдық дағдыларын қалыптастыру;

- Алған білімдерін дүние жүзінде болып жатқан ғаламдық проблемалармен байланыстыра отырып, ол жөнінде өз ойларын, пікірлерін айта білуге үйрету;

- Өздік жұмыс жасауына ықпал жасау;

- Оқушылардың пәнге деген қызығушылығын экологиядағы ғаламдық проблемалық сұрақтарды шешу арқылы пәнге деген түсіністіктерін арттыру;

Экологиялық әдебиеттерден қажетті мәліметтерді жинай білуге дағдыландыру;

- Дүние танымдық қабілеттерін, шығармашылық қабілеттерін дамыта отырып, олардың құзырлылығын арттыру.

Оқушыларға тапсырмаларды орындату барысында күтілетін нәтиже:

Сабақ барысында оқушылар экологиялық білімдерін жетілдіріп қана қоймай, әр түрлі қолданбалы іс-әрекеттерді орындай отырып, түрлі зерттеу жұмыстарын қорытындылап, нақты дәлелдер келтіреді және де дүниені танып білуге деген құштарлығы, ынта-ықыласы артады.

Мұнда:

- Оқушылар экологиядан алған білімдерін шыңдау барысында экология пәніндегі түрлі жүзеге асатын процестермен танысады.

- Денсаулықтарын сақтап, түрлі аурулардың алдын алуға ат салысады.

- Сабаққа деген ынтасы, қызығушылығы артады.

- Білімді өз бетімен алу жолдарын үйренеді.

Әдістемелік нұсқаулар.

Курсты меңгеру барысында оқушылар көп нәрсені үйренеді: өздігінен ізденуге, кесте толтыру, ғылыми жинақтар жазу, суреттермен жұмыс жасау, ақпарат және де түрлі интернет ресурстарымен жұмыс жасауды үйренеді.

Дәптерге дәрістер, тезистер құрады, кесте, сызбанұсқа, ақпарат көздерінен жиналған түрлі мәліметтер, диаграммалар, сонымен қатар рефераттар дайындап, слайд жасалып, әрбір жұмысты қорытындылап, бағалау.

Қолданатын құрал-жабдықтар:

Есептер шығаруға арналған түрлі

суреттер, дидактикалық материалдар, электрондық оқулықтар, компьютер (слайдтар), кестелер мен үлестірімелер.

Пәнаралық байланыс:

Медицина, экология, математика, химия, физика.

Оқытудың іс-әрекет түрлері:

- Оқушылар тірі ағзаларға әсер етуші факторлар туралы мәліметтерді талдап, зерттеп, зерделейді;

- Материалды проблемалық оқыту тәсілі арқылы экологиялық-танымдық білімді дамыту, яғни:

- ғаламдық проблемаларды ашып айта алу;

- талдау-салыстыру;

- сипаттау;

- пікірталас;

- кестемен жұмыс;

- толықтыру әдістерін меңгереді.

- Ақпарат көздерінен негізгі ұғымдарды, мәліметтерді қысқарта жазып, қорытып, талдау арқылы нақты тұжырым жасайды, тезистер құрастырады.

- Қосымша әдебиеттер мен мерзімді баспасөздегі және де әр түрлі ақпарат көздерінен алынған мәліметтер мен хабарларды салыстырып, өз пікірін білдіреді, дәлелдейді.

- Сабақты түрліше деңгейде ұйымдастыра отырып, оқушылардың алған білімдеріне тексеру жүргізіледі.

Оқушылардың білімі мен іскерліктеріне қойылатын талаптар:

Оқушылар міндетті түрде білуі қажет:

- бейіндік курс бойынша, базалық курста берілмеген білім көздерімен жұмыс істей білу;

III. Бағдарлама мазмұны.

Кіріспе — 7 сағат.

Экология ғылымымен толық таныстыра отырып, ұйымдастыру жұмыста-

рымен, балаларға курстың мақсатын, маңызын түсіндіру. Техникалық қауіпсіздік ережелерімен таныстыру.

Популяция – 6 сағат.

Популяция туралы жалпы түсінік, популяцияның жалпы экологиялық мәселелерді толық қарастыра отырып, аталған тақырыптар бойынша жаңа материалдарды іздестіру.

Биосфера – 7 сағат.

Аталған тақырыптарға байланысты қосымша материалдарды жан-жақты қарастырып, оқушыларға биосфералық экожүйенің бағыттарын таныстыру.

Дүниежүзілік экологиялық дағдарыс және оның салдары – 6 сағат.

Жалпы аталған тақырыптарға сүйене отырып, оқушыларды дүниежүзілік экологиялық проблемалармен таныстырып, тәртіптерімен, проблемаларды шешу жолдары жайлы толық мағлұматтар бере отырып, табиғатты аялауға үйрету.

Табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану және табиғатты қорғау мәселелері – 7 сағат.

Оқушылармен аталған тақырыптар бойынша елімізде қорғауға алынған жануарлар мен өсімдіктердің түрлерін сақтап қалу шараларымен таныстырып, оқушыларды экологиялық тәрбиеге баулу.

Қорытынды – 1 сағат.

Жыл бойғы жұмыстарды қорыта отырып оқушылармен топсеруенге шығу.

IV. Бағдарламаның методикалық қамтамасыздығы.

Сабаққа қажетті әдістемелік құралдар, көрнекі нұсқаулықтар, кестелер, анықтамалықтар, схемалар,

сызбалар, суреттемелі материалдар және сабаққа қажет басқа да әдістемелік материалдар қолданылады.

Білім сапасы бағасының өлшемдері мен формалары.

Білім сапасының нәтижелігінің бағасын бақылау әдісі.

- Тест тапсырмалары,
- Алдын-ала қарап сұрыптау,
- Іс-тәжірибелік жұмыстар,
- Бақылау сабақтары,
- Әр түрлі сайыстар (тікелей қатысу, сырттай қашықтықтан);
- Сұрақ-жауап, пікір алмасу;
- Шығармашылық есеп беру;
- Фестиваль, слет, іс-шараларға қатысу;
- Шебер сыныптар.

Бағдарламаның материалдық қамтамасыздығы.

Қажетті құрылғылар: Жабдықталған кабинет, сызба, көрнекілік карталар, арнайы сызба тақталары, қағаз, қалам, бояулар, сұлбалар, бейне таспалар, кітаптар, әдістемелік құралдар, оқытудың басқа да техникалық жабдықтары және басқа да қажетті заттар.

Бағдарламаның кадрлық қамтамасыздығы.

Курс жетекшісі, яғни мұғалім.

Күтілетін нәтиже

«Экология негіздері» курсы бойынша білім алған оқушылардың, оқу барысында нәтижесі қандай болмақ;

- Осы бағдарлама барысында оқушы өз ойын толық жеткізе отырып, курстың қыр-сырын, білімдерін, шеберліктерін шындап оқу барысындағы алған білімдерін практикалық жүзеге асыра алады;

- Оқушылар өздерінің алған білімдері арқылы практикалық тұрғыда

қолдана отырып, жоғары жетістіктерге жете алады;

- Өздерінің әрбір жасаған жұмыстарына, іс-әрекеттеріне анализ жасай білетін дәрежеге жетеді;

- Жасаған жұмыстарына, алған білімдеріне қорытынды шығара алады;

- Әр оқушы жеке тұлға болып қалыптасуға қадам жасай отырып, осыдан күтілетін нәтижелерін қорытындылап болжам жасай алады.

V. Қолданылған қосымша мұғалімге арналған әдебиеттер:

1. Торманов Н.Т. Биологияны оқыту әдісі, - Алматы, 2002;

2. Чильдебаев Ж. Экологияны оқыту әдістері. Алматы баспасы 2002;

3. Комисаров Б.Д., Мягков П. Методика обучение общей биологии. 2005;

4. Журнал «Биология в школе». — М. 2000-2013;

5. Евтюгин Г.А. Проблемы безопасности среды обитания человека: [учебное пособие] / Г. А. Евтюгин, Г.К. Будников, Е.Е. Стойкова; Казан. гос. ун-т, Хим. ин-т им. А. М. Бутлерова. — Казань: КГУ, 2007. 21, 70;

6. Будыко М.И. Глобальная экология. — М.: Мысль, 1977;

7. Будыко М.И. Эволюция биосферы. — Л.: Гидрометеиздат, 1984;

8. Стивен Хокинг: Краткая история времени от Большого взрыва до черных дыр. — Санкт-Петербург, 2001.

VI. Қолданылған әдебиеттер:

1. Гудзь В.П., Примаков И.Д. и др. Адаптивные системы земледелия: Учебник — М.: Центр учебной литературы, 2007 - 334 с.

2. Примаков И.Д., Гудзь В.П., Рошко В.Г. и др. Рациональные севообороты в современном земледелии, 2003 - 384 с.;

3. Кирюшин В.И. Экологические основы земледелия: учебник. — М.: Колос, 1996, 367 с.;

4. Шилов И.А. Экология. — М.: Высшая школа, 2000;

5. Колбовский Е. Ю. Экологический туризм и экология туризма — М.: Академия, 2011. — 256 с.;

6. Косолапов А.Б. Теория и практика экологического туризма: учебное пособие — М.: КНОРУС, 2005. — 240 с.

Күнтізбелік тақырыптық жоспар

Сабақтың тақырыбы	Барлығы	Теория	Практика	Мерзімі
Кіріспе	7	7		
Экология ғылымының қалыптасуы	1	1		
Экология пәнінің мақсаты мен міндеті	1	1		
Экология ғылымының даму тарихы мен кезеңдері	1	1		
Ағзалардың тіршілік ету формалары	1	1		
Ағзалардың тіршілік ету ортасы	1	1		
Абиотикалық факторлардың ағзаларға әсері	1	1		
Биотикалық факторлардың ағзаларға әсері	1	1		
Популяция	6	5	1	

Популяция туралы түсінік	1	1		
Популяцияның мәні мен сипаттамасы	1	1		
Популяциялар арасындағы өзара байланыс	1	1		
Тірі ағзалардың тіршілік ету ортасы	1		1	
Биоценоз туралы түсінік.	1	1		
Биоценоздың трофикалық құрылымы	1	1		
Биосфера	7	6	1	
Атмосфералық ауаның ластануы	1	1		
Биосфера – тіршілік қабаты	1	1		
Өсімдіктер мен жануарларды қорғау	1		1	
Табиғат қорларын тиімді пайдалану	1	1		
Биосфераның құрамы мен құрылымы	1	1		
В. Вернадский ілімі және биосфера	1	1		
Ноосфераның қалыптасуы	1	1		
Дүниежүзілік экологиялық дағдарыс және оның салдары	6	6		
Экологиялық дағдарыс және экологиялық қазіргі заманғы мәселелер	1	1		
Антропогендік факторлардың әсерінен флораны қорғау	1	1		
Антропогендік фактордың фаунаға әсері	1	1		
Арал теңізінің экологиясы	1	1		
Гидросфера экологиясы	1	1		
Табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану және табиғатты қорғау мәселелері	7	5	2	
Қазақстанның Қызыл кітабы	1		1	
Қазақстандағы қорықтар	1	1		
Еліміздегі қорықшалардың жағдайлары	1	1		
Жергілікті елді мекендердегі экологиялық проблемалар	1	1		
Қоршаған орта сапасына бақылау жасаудың мониторинг жүйесі	1		1	
Экологиялық білімді адамның іс-тәжірибесінде пайдалануы	1	1		
Жер ғаламшарының экологиялық апаттары	1	1		
Қорытынды	1		1	
Барлығы	34	29	5	

Гульнур Гиладжовна КАНАЛИЕВА,
Сырым ауданының білім беру бөлімінің әдіскері.
Сырым ауданы,
Батыс Қазақстан облысы.

WorldSkills – әлемдік кәсіби стандартты дамыту құралы

WorldSkills – бұл халықаралық коммерциялық емес қозғалыс, оның мақсаты – жұмысшы мамандықтарының беделін арттыру және шеберлік дағдыларын дамыту.

WorldSkills – бұл өзгеріс жасағысы келетін бүкіл әлемде адамдарды біріктіретін халықаралық әлеуметтік қозғалыс. Оның негізгі миссиясы – кәсіби өзін-өзі жүзеге асыруды қалайтын адамдарға жағдай жасау.

WorldSkills жарыстары – бұл, ең алдымен, әлемнің көптеген елдерінің делегациялары қатысатын бірегей, ауқымды іс-шара!

Мұндай шараны өткізу – ешбір жаһандық жарыстардан, әлем чемпионаттары мен чемпионаттарының финалдарынан кем түспейтін үлкен ұйымдастырушылық міндет, абырой мен жауапкершілік.

WorldSkills қозғалысын Олимпиадамен салыстыра отырып, WSC-ны дағдылар мен құзыреттер олимпиадасы деп те атауы тегін емес.

Әлем чемпионатының негізінде, әрине, ең танымалдық критерийі бойынша таңдалған WS қозғалысының ресми құзыреттеріне арналған жарыстар жатыр. Осылайша, бәсекеге қабілетті күн тәртібін қалыптастыру сұранысқа ие мамандықтардың өзіндік рейтингі және автоматтандыру мен жаңа технологиялардың шабуылы кезінде танымалдылығын жоғалтып жат-

қан құзыреттердің динамикасын қадалау болып табылады.

Іс-шараның маңызды бөлігі конгресс және көрме бөлімі болып табылады, оның барысында WorldSkills жаһандық қауымдастығы үкімет, бизнес, жергілікті аумақтар мен салалардың өкілдерімен пікірталас барысында белгілі бір дағдылар мен құзыреттердің дамуын болжайды.

WorldSkills International (WSI) – халық-аралық коммерциялық емес бірлестік, оның мақсаты бүкіл әлемдегі кәсіби дайындық пен біліктіліктің мәртебесі мен стандарттарын көтеру, сондай-ақ бүкіл әлем бойынша халықаралық жарыстар арқылы жұмысшы кәсіптерін танымал ету.

1947 жылы Испанияда алғашқы ұлттық кәсіптік білім беру жарысы өтті. Бұл жұмысшы мамандықтарының танымалдылығын арттыруға және кәсіптік білім берудің тиімді жүйесін құруға ықпал етуге шақырылды, өйткені елімізде Азаматтық соғыстан қалпына келген білікті жұмысшылардың жетіспеуі болды. Бұл идеяның авторы испандық жастар ұйымының бас директоры Хосе Антонио Элола Оласо болды.

Бұл бастаманы алғашқылардың бірі болып Португалия қолдады. Нәтижесінде, 1950 жылы алғашқы халықаралық Пиреней жарыстары өтті, оған екі елдің 12 өкілі қатысты. Үш жылдан

кейін бәсекеге Германия, Ұлыбритания, Франция, Марокко және Швейцария қосылды. Осылайша, Жалпы WorldSkills 1953 жылы құрылды.

Бүгінгі таңда WorldSkillsка 80 ел қатысуда. WorldSkills негізгі қызметі 18 жастан 22 жасқа дейінгі жастар үшін әр түрлі деңгейдегі кәсіби жарыстарды ұйымдастыру және өткізу. Бұл қазіргі уақытта ең үлкен жарыс.

Испаниядан тыс жерде алғаш рет жарыстар 1958 жылы Брюссельде Дүниежүзілік көрме аясында өтті, ал 1970 жылы олар әлемнің басқа бөлігінде — Токиода алғаш рет өтті. 2000 жылдардың басында International Vocational Training Organisation (IVTO) өзінің атауы мен символизмін өзгертті, содан бері WorldSkills International атауымен жұмыс істейді.

Бүгінгі таңда WSI қамқорлығымен көптеген іс-шаралар өткізілуде, соның ішінде облыстық және республикалық жарыстар, WorldSkills чемпионатының құрамына алты негізгі бағытқа бөлінген 45 кәсіби құзырет кіреді.

2014 жылдың наурыз айында Қазақстан Республикасы WorldSkills International ұйымына мүше болуға өтініш берді, Қазақстан WorldSkills қауымдастығының 70-мүшесі болды.

2015 жылдан бастап Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі «Кәсіпқор» холдингі» КЕАҚ-мен бірлесіп, талаптарды ескере отырып, колледж студенттері арасында облыстық және республикалық кәсіптік шеберлік байқауларын ұйымдастырды.

WorldSkills ұйымы мен халықаралық деңгейде өнер көрсету үшін Қазақстан Республикасының ұлттық құрамасын жасақтады.

Өз номинациялары бойынша үздіктер кәсіптер бойынша WorldSkills Competition олимпиадасына дайындалу үшін ұлттық құрамаға қабылданды. Осылайша Қазақстан құрамасы 2015 жылы Бразилияның Сан-Паулу қаласында өткен Олимпиадада алғаш рет өнер көрсете алды.

2015 жылы WorldSkills Kazakhstan Ұлттық чемпионаты Қазақстанда алғаш рет өтті. Оған Қазақстан Республикасының 14 облысынан, 70-тен астам үміткерлер қатысты. Негізгі миссиясы халықаралық стандарттар негізінде техникалық кәсіптер үшін жоғары технологиялық өндірістерді кадрлармен қамтамасыз ету тетіктерін, соның ішінде кәсіби бағдарлау, оқыту, сарапшылық қоғамдастықтарды қалыптастыру және еңбек өнімділігін арттыру тетіктерін қалыптастыру болып табылады.

WorldSkills Kazakhstan негізгі мақсаттары:

1. Жастарды кәсіптік оқытудың озық әлемдік тәжірибесін анықтау және оларды Қазақстан Республикасының техникалық және кәсіптік білім беру жүйесіне (бұдан әрі — ТЖКБ) енгізу;

2. Қазақстанның ТЖКБ жүйесіне инновациялық процестерді ынталандыру және оқытудың жаңа технологияларын енгізу;

3. Оқу бағдарламаларын жетілдіру бойынша тұрақты әдістемелік көмек көрсету арқылы Қазақстанның сараптамалық қоғамдастығын дамыту;

4. Еңбек адамының мәртебесін және техникалық мамандықтардың беделін көтеру.

WorldSkills Қазақстан ұлттық чемпионаты 2016 жылғы 12 қыркүйектен

15 қыркүйек аралығында өткен чемпионатта Маңғыстау облысы 3 медальмен оралды.

2016 жылдың қыркүйек айында Астана қаласында өткен чемпионаттың жеңімпазы Маңғыстау туризм колледжінің қоғамдық тамақтандыру факультетінің 4 курс студенті Мөлдір Құлбаева болды. Аспаздық байқаудың қорытындысы бойынша студент 1 орынды иеленіп, Түркияда кәсіпті одан әрі меңгеруге мүмкіндік беретін жүлделі грантқа ие болды.

Нұр-Сұлтан қаласында «WorldSkills Kazakhstan 2019» – V Республикалық кәсіби шеберлік Чемпионатының ашылу рәсімі өтті. Оған еліміздің 17 аймағынан 400-ден астам жас маман (22 жасқа дейінгі) WorldSkills-тің 38 құзыреттілігі (мамандықтары) бойынша өтті.

«WorldSkills Kazakhstan 2019» Маңғыстау облысы 4 алтын, 1 күміс, 4 қола, 7 медальон алды.

Максималды нәтижеге жету үшін конкурстың келесі шарттарын сақтау қажет:

Жарыстар ашық болуы керек, яғни, оларға барлық мүдделі тұлғалар еркін келе алады,

Жарыстың ережелері мен шарттары біркелкі және барлық қатысушылар үшін тең болуы керек,

Тест тапсырмалары мен бағалау критерийлері алдын ала белгілі болуы керек,

Барлық тандалған критерийлер байқау барысында бағалануы керек. Оған кемінде 16 және 22 сағаттан аспайтын таза жарыс уақыты бөлінеді (тәжірибе көрсеткендей, бұл қатысушылардың құзыреттілігін сенімді бағалау үшін ең

оңтайлы уақыт),

Критерийлерді бағалау процесіне барынша мүмкін болатын мамандар мен сарапшылар тартылуы керек,

Нәтижені бағалау жүйесі бейтарап болуы керек (мүмкіндігінше электронды) және әрбір сарапшыдан алынған бастапқы ақпаратқа негізделген.

«Слесарлық іс» құзіреттілігі бойынша 2016 жылы колледжішілік, өңірлік және Республикалық WorldSkills чемпионаты жоғарғы деңгейде өтті.

Өңірлік чемпионатта бірінші орын Маңғыстау энергетикалық колледжі студенті Шеръеметов Радион өз шеберлігін жоғарғы деңгейде көрсетіп, Республикалық чемпионатқа жолдама алды.

Осы жылдан бері «Слесарлық іс» құзіреттілігі бойынша WorldSkills чем-

пионаты үздіксіз өткізіліп келеді, бірақ тек облыстық деңгейде ғана өткізіліп келді. Тек осы жылы яғни 2021 жылы «Слесарлық іс» құзіреттілігі қайтадан Республикалық деңгейге шықты.

Слесарь мамандығы ешқашан өлмейтін мамандық. Әрине барлық мамандықтар маңызды, жақсы немесе жаман мамандық жоқ, дегенмен ең алдымен нарықта сұранысқа ие, жұмыс табылатын мамандық керек.

Слесарь жөндеушілер барлық салаларда соның ішінде өнеркәсіпте сұранысы жоғары мамандық.

Қаншама техника автоматтандырылған жүйеде жұмыс жасаса да, робот адам орнын басады десек те, слесарь орнын ешқандай алмастыра алмайды.

«Слесарлық іс» мамандығы металдарды суық күйінде өңдеумен, қарапайым көмекші құралдар мен жабдық-

тардың, қол слесарлық құрал-сайманның көмегімен жабдықтың, машиналардың, механизмдер мен құрылғылардың барлық түрлерін құрастыру, монтаждау, демонтаждау және жөндеумен байланысты кәсіптің түрі.

Осы мамандық бойынша өңірлік чемпионат Маңғыстау энергетикалық колледжінде әр жыл сайын жоғарғы деңгейге өтіп жүр. Колледж базасы мамандыққа толық жабдықталған.

2019 жылы Құтмағанбетов Төрехан, 2020 жылы Болдырев Анатолий WorldSkills өңірлік чемпионатында кәсіби шеберліктерін өз бәсекелестерінен жоғарғы деңгейде көрсетіп, Республикалық WorldSkills Kazakhstan чемпионатына жолдама алып өзге өңір үздіктерімен сайысқа түсіп жүлделі екінші орынға ие болды.

2021 жылы Республикалық WorldSkills Kazakhstan чемпионаты Павлодар қаласында өтті. Еліміздің төрт өңірінен келген қатысушылар арасында болған сайыста әр қатысушы өз кәсіби шеберліктерін жоғарғы деңгейде көрсетті.

Кәсіптік білім беру адамның қалыптасуына ықпал етеді. Кәсіби дағдылармен бірге олар жастарға кәсіби болуға мүмкіндік беруі керек және әлеуметтік табысты, бәсекеге қабілетті болу керек.

Замира Рахановна
ТАКАБАЕВА,

Маңғыстау энергетикалық колледжінің өндірістік оқыту шебері.

Ақтау қаласы,
Маңғыстау облысы.

География пәндерін оқытуда Google карталарын пайдаланудың тиімділігі

**Аида
Бердешовна
СУЛТАНГАЛИЕВА,**

«№69 жалпы білім беретін орта мектеп»
коммуналдық мемлекеттік мекемесінің
география пәні мұғалімдері.

Ақтөбе қаласы.

**Мейрамбек
Аскарович
УНГАРБАЕВ,**

Аннотация

Google карталары бүгінгі таңдағы әлемдегі ең үздік картографиялық бағдарламалардың бірі болып табылады. Оның қызметін күн сайын ғаламшарымызда миллиондаған адамдар пайдаланып, өмірлерінің әр саласында қолдануда. Google карталарын оқу процесінде пайдалану білім алушының таным көкжиегін ғана дамытып қоймай, функционалдық сауаттылығын дамытады. Картада әлемнің барлық аймағын қамтитын өте жоғары сапалы суреттер мен ғаламшарымыздың бейнесін 3D өлшемде толыққанды көруге болады. Google Maps бағдарламасын оқу процесінде үздіксіз пайдалану білім алушының ақпаратты дайын күйінде алып қана қоймай, оны өңдеп талдауға одан әрі толықтырулар еңгізіп, оны тарауға мүмкіндік береді.

Google карталары Жер ғаламшарына еркін саяхаттауға мүмкіндік беретін бірден-бір сапалы платформа десек те болады. Бұл картаның мүмкіндіктерін қазірдің өзінде түрлі нысандардың мекен-жайын, жұмыс уақытын, жолдағы кептелістің деңгейін, бару керек нысанның маршрутын, т.б. анықтауда кеңінен қолданып жүрміз. Қазіргі кезде қолданыстағы танымал Google Жер бағдарламасында жер бедерін үш өлшемде қарап, нысандарды ірі және ұсақ масштабтарда көруге болады. Сонымен қатар, Google Street View қосымша бағдарламасы әлем қалаларын аралап, тамаша архитектуралық ескерткіштер

мен ғимараттарын виртуалды аралауға мүмкіндік береді. Тақырыптың өзектілігі, осындай заманауи бағдарламалардың мүмкіндіктерін оқу процесінде ке-

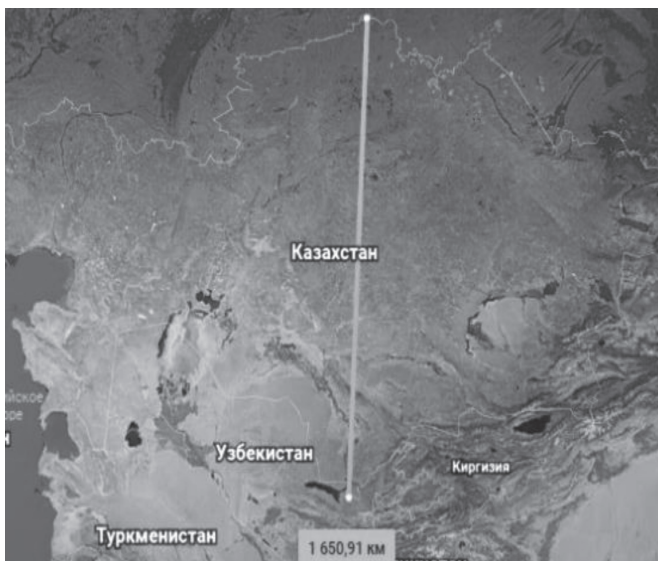

1. Гималай тауы. Google Maps арқылы түсірілген сурет

нінен қолдану мен туындайтын проблемаларды анықтап, оның оқу сапасына әсерін саралау болып табылады.

Google Maps бағдарламасы арқылы оқу барысында кездесетін көптеген мәселелерді шешуге болады. Қарапайым карталарға қарағанда Google карталарының масштабы, жер бедері, бейнелерінің сапалылығы, нысандардың дәлдігі жағынан көптеген артықшылыққа ие. Сондықтан, бұл карталарды ХХІ ғасырдағы жаңа географиялық білім көздері десе де болады. Қазіргі таңда Google Maps-тағы жер серіктен түсірілген барлық карталар мен көшелердің суреттерінің көлемінің өзі 21 миллион гигабайт немесе 20500 терабайттан асып барады. Бұл заманауи

2. Қазақстанның солтүстігінен оңтүстігіне дейінгі арақашықтығы

карталар физикалық және экономикалық географияның көптеген тақырыптарын қамтиды. Жердің даму тарихы мен географиялық қабықта болып жатқан заңдылықтарды, табиғат құбылыстары мен олардың біртұтастығын, жер бедерінің қалыптасу формаларын түсіндіруде Google карталарын үлкен көмекші құралға айналдыруға болады. Экономикалық география бөлімінде-

гі маңызы зор қалалардың орналасуы, ірі өнеркәсіп кешендері, пайдалы кен орындары, барлық автомобиль және теміржол тораптары картадан табылады.

Google Жер бағдарламасының ғарыштық түсірілімі көмегімен 2008 жылы Қазақстандық кәсіпқой археолог Д. Дей Торғай геоглифтерін тауып, әлемдік деңгейдегі үлкен жаңалық ашқан еді. Содан бері NASA ғалымдары Торғай геоглифтерін бірнеше рет ғарыштан суретке түсіріп, ғылыми мақалалар жазған болатын. Осындай жағдайлар қазақ жерінің талай сырларының әлі де болса ашылмаған күйі жатқаны, терең зерттеп зерделеуін қажет етеді.

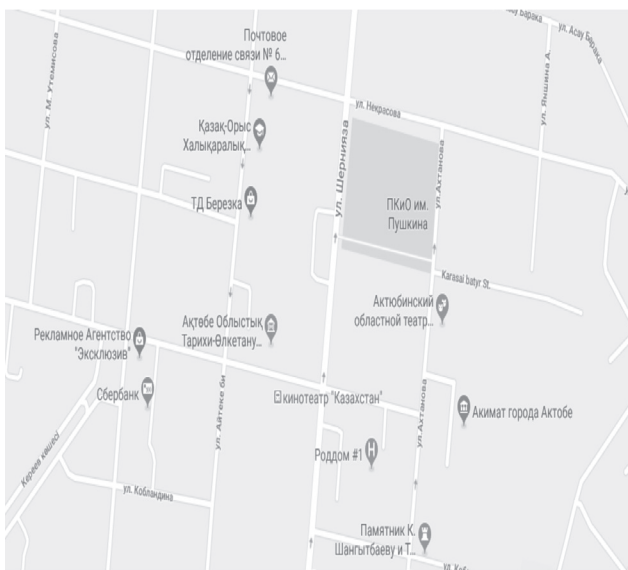
3. Алтес музейі, Германия

Бұндай карталардың көмегімен қалалардың өсу зонасын анықтап, болашақтағы даму жоспары мен алда кездесетін антропогендік проблемаларды анықтауда да маңыздылығы зор. Google Maps қосымшаларының бірі болып табылатын Google Street View арқылы үлкен қалалардың көшелеріне панорамалық саяхаттауға болады. Соның арқасында әлемнің 35 елінің 3000-нан астам қаласының көшелерін 360 градустан көруге мүмкіндік туды. Өкінішке

орай, бұл бағдарламаға Қазақстанның Астана мен Алматы қалаларынан басқалары әлі енбеген.

Әлем қалаларын саяхаттап қана қоймай Google өзінің қосымша бағдарламаларында үлкен қалалардағы танымал нысандардың ішіне еніп аралауға да болады. Көптеген музейлер, саябақтар, адамзат құндылықтары саналатын түрлі сәулет ескерткіштері, қайталанбас тамаша табиғат көріністері әлемнің біз ойлағаннан да, әлдеқайда қайталанбас ғажайып екендігін танытатындай.

Google қосымшаларының ішінде бұдан басқа Күн жүйесіндегі ғаламшарларға арналған жер бедері карталарын да атап өтуге болады. Марстың үш өлшемді жер бедері картасы қызыл ғаламшардың талай құпиялы қойнауын ашары сөзсіз. Осы картаның көмегімен-ақ Марстағы жер бедерінің ерекшелігін, әр түрлі биіктіктегі жоталар мен тауларын, ондағы ауа-райы туралы да көптеген деректер алуға болады. Қызыл ғаламшардың зерттелуі Жер ғаламшарындағы тіршіліктің шығуы мен Күн жүйесіндегі ғаламшарлардың шығу себебін түсіндіруде үлкен көмек болмақ.

4. Google картасындағы нысандар. Ақтөбе қаласы

Оқушының білім алуға деген қызығушылығын арттыруда түрлі гаджеттердің көмегі көп. Оқушы ұялы телефондары арқылы оқу процесіне араласып, берілген тапсырмаларды уақытылы орындайды. Ұялы телефондарындағы Google карталары арқылы түрлі нысандардың географиялық координаталарын, күнделікті көшеде жүріп өткен маршруттарын, өзінің тұрғылықты жерінің мекен-жайын өзгелермен алмасуы, белгілі бір жерге жету үшін қаншалықты уақыт кететінін, қоғамдық көліктердің жүру кестесін, велосипед тебу жолақтарын, жақын жердегі дәмхана, кафе, дәріхана, дүкендер желісі, жанармай құю бекеттері, т.б анықтай алады.

Қорыта келгенде, қазіргі ақпарат кеңістігінің жылдам дамуы мен тез жанаруына білім жүйесінің ілесе алмауы мемлекеттегі барлық өндірістің дамуын тежеуге әкеліп соғады. Жаңа технологиялардың адам өмірінің әр саласына дендеп енуі уақытты үнемді пайдаланып, ақпаратты қолжетімді етуде. Оқу процесінде осындай жаңа технологиялы платформаларды қолдану арқылы оқушылар шынайы өмірде болып жатқан түрлі жағдайларды шешуде және өзін қоғамның белсенді мүшесі ретінде сезінуінде маңызы зор.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Вайз Д., Малсид М. — «Google. Прорыв в духе времени» под ред. Е.М. Бузниковой. — М.: ЭКСМО, 2007. — 368 с.
2. Гусев В.С. — «Google: эффективный поиск информации в Интернет. Краткое руководство». - М.: Диалектика, 2005. — 240 с.
3. Джанет Лау — «Google. Прошлое, настоящее, будущее». — М.: Эксмо, 2009. — 290 с.

Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарындағы балалардың зияткерлік қабілетін дамыту

Интеллект — ақыл, ақыл-парасат, ес, түсінік, таным-ойлау қызметінің жоғарғы типі. Интеллект — адамның ақыл-ой қабілеті, сондай-ақ ақыл-ой даму деңгейінде көрінеді.

Интеллектуалдық — адамның табиғат берген ой, сана, тану, ақыл, парасат секілді қасиет-қабілеттерін оқу, білім алу, тәжірибе жинақтау арқылы жетілдіруі, оны өзін және қоғамды дамыту үшін және жаңа жағдайларға сай бейімдеп қолдана алу қабілеті. Г. Гарднер зияттылықты бірнеше түрлерге бөлді:

- лингвистикалық зияттылық — ақпаратты беру немесе ынталандыру, туындату үшін тілді қолдана білу мүмкіндігі (ақын, жазушы, редактор, журналист т.б.);

- музыкалық зияттылық — музыкадан ләззәт ала білу немесе құрастыру;

- логикалық-математикалық зияттылық — түсінік, белгі, объектілерді басқару жолымен өзара қатынас құрылымы категорияларын зерттей алу мүмкіндігі және жинақы бейнемен зерттеу жүргізу;

- кеңістіктік зияттылық — санада объектілерді басқару, қабылдау, көру мүмкіндігі, көзбен — кеңістіктік композициялар құру және қабылдау;

- денелік-кинестетикалық зияттылық — спортта, еңбекте, биде қозғалу біліктіліктерін пайдалану;

- тұлғааралық зияттылық — өзгелерді түсіне білу және олармен дұрыс қарым-қатынаста болу;

- тұлғаишілік зияттылық — өзін түсі-

не білу мүмкіндігі және өзін-өзі дұрыс қарым-қатынаста ұстау.

Ал Дж. Гилфорд бойынша зияттылық құрылымы төмендегідей сипатта болады:

- таным (ұсынылған материалды қабылдау және түсіну);

- есте сақтау (ақпаратты есте сақтау және кері қайта айту);

- конвергентті ойлау (логикалық ойлау);

- дивергентті ойлау (логикадан тыс, альтернативалық ойлау);

- бағалау (берілген жағдаят дұрыстығы туралы пікір).

Балалардың зияткерлік дағдыларын қалыптастыру мәселесі психология мен педагогикада ұзақ уақыт бойы дамып келеді, нәтижесінде мамандар мектепке дейінгі жаста ойлау процестерінің танымдық әлеуеті қалыптасадy, пәндік-операциялық, ойын, білім беру, шығармашылық белсенділік пен қарым-қатынас мотивациясы дамиды деген пікірге келді.

Р.С. Немов «зияткерлік дамуды логикалық ойлау мен сөйлеуді дамыту» дейді. Зияткерлік даму ақыл-ойдың кеңдігінде-құбылысты әр түрлі байланыстар мен қатынастарда, жалпылау қабілетінде қарастыру қабілетінде көрінеді. Мектеп жасына дейінгі баланың еңбек қызметі оның табандылығы мен тапқырлығы негізінде қалыптасады. Мектеп жасына дейінгі балалардың зияткерлік қалыптасуы жалпы бақылау мен күш-жігермен, тәрбиешілер мен

ата-аналардың бақылауында болуы керек. Олар балалардың терең зияткерлік тәжірибеге, әрқайсысының бірегейлігіне, жеке басының бірегейлігіне қабілеттілігін мойындауы керек.

Мектепке дейінгі жылдары (3-тен 7 жасқа дейін) белсенділіктің өсуі және әртүрлі іс-шараларда өзін-өзі сынап көруге деген ұмтылыс өте айқын көрінеді: тыныш әрекетте; сезім арқылы сезілетін әсерлерге деген құштарлық; өзін-өзі көрсетуге деген ұмтылыс. Бала өзінің жаңа мүмкіндіктерін қолдануға және дамытуға деген қажеттілікті сезінеді.

Музыкалық интеллект — бұл адамзаттың негізінен есту сезіміне сүйенетін және осы жолда жұмыс істейтін бөлігі. Мұндай ақыл иесіне логикалық-математикалық музыканы (әншілер, композиторлар және т.б.) жазуға және орындауға мүмкіндігі жоғары болады;

Кеңістіктік интеллект көрнекі немесе кеңістіктік композицияларды қабылдау және құру қабілеті, адам объектіні елестеткеннен кейін, оны қабылдайды және онымен ақыл-ойда манипуляциялар жасайды. Бұл сәулетшілер, инженерлер, хирургтар;

Дене-кинестетикалық интеллект — бұл физикалық көріністе моториканы қалыптастыруға және қолдануға бейімділік, көбінесе бұл спортпен, орындаушылық өнермен және қол еңбегімен айналысатын адамдарда көрінеді. Спортшы, суретші немесе биші және т.б.

Л.С. Выготский «оқу дамудан бұрын жақсы болған кезде ғана жақсы. Мектепке дейінгі жастағы баланың бастапқы идеяларын қалыптастыру процесінде оқыту басты рөл атқаратынды-

ғымен келісуге болмайды. Жақын даму аймағы балалардың бір нәрсені үйренудің оңтайлы мерзімдерін анықтауға мүмкіндік беретін әр баланың әлеуетті мүмкіндіктері болады. Психологиялық тұрғыдан алғанда, проксимальды даму аймағы дамып келе жатқан оқытудың мәнін анықтайды» дейді. Мектеп жасына дейінгі балалардың зияткерлік қабілетін анықтау үшін іскерлік ойындары, диагностикалау әдістерін қолданған жөн. Мысалы:

К.Л. Печораның «Шаршыны тап» әдісі. Жүргізілуі: балаға 10 төртбұрыштың суреті көрсетілген, олардың ішінде 5 бірдей квадрат және 5 төртбұрыш квадраттардан сәл өзгеше: тік жақтары көлденеңінен сәл ұзағырақ немесе керісінше, төртбұрыштың кез келген бұрышы дұрыс бұрыштан кіші немесе үлкен. Оған барлық бірдей фигураларды (барлық жақтары мен бұрыштары тең квадраттар) табуға және көрсетуге шақырылады. Егер ол барлық немесе барлық дерлік квадраттарды таба алса, онда бұл оның сараланған қабылдау қабілетінің болуын көрсетеді.

Г. Айзенктің «Артық зат» баланың логикалық есте сақтау қабілетін анықтауға арналған тест. Балаларға әр түрлі заттар бейнеленген карточкаларды ішу ұсынылады, әр карточкада төрт зат бар. Содан кейін балалардан карталардағы артық затты анықтап, оның неге артық екенін негіздеу сұралады. Осыдан кейін әр баланы ойлануға және қалған үш тақырыпты қалай атауға болатындығын айтуға шақырады. Бағалау критерийлері: барлық артық заттарды дұрыс тауып, оларды бір сөзбен атау — бейнелі-логикалық ойлаудың жоғары деңгейі; егер бес тапсырманың үшеуі

орындалса және оларды бір сөзбен қорытындылай алса — орташа деңгей; егер үшеуден көп қате жауап болса, онда бала тапсырманы орындай алмады — төмен деңгей. Сонымен қатар психологиялық, логикалық жаттығулар мен тапсырмалар ұсыну. Мысалы:

Тәрбиеші балаға фланелеграфта олар деп аталатын 8 нысанды тікелей суреттерін пайдаланбай көрсетуді ұсынады, мысалы:

- 1) Күн — бала сары үлкен шеңберді көрсетеді;
- 2) Теңіз — көк үлкен тіктөртбұрыш;
- 3) Саябақ — жасыл үшбұрыш;
- 4) Көп қабатты үй — тар тік жолақ;
- 5) Өзен — кең көлденең жолақ;
- 6) Қауын — сары үлкен сопақ;
- 7) Үтік — ақ үшбұрыш;
- 8) Теледидар — көк шаршы.

Психологиялық-педагогикалық әдістемелік әдебиеттер арқылы балалардың зияткерлік қабілеттерін дамыту аса маңызды. Сондықтан әрбір сабақ баланың қызығушылығына негізделу керек.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Холодная М.А. Психология интеллекта. — Москва-Томск, 1996.
2. Телепнева Н.Н. Развитие творческой одаренности учащихся младших классов в школах инновационного типа. — Алматы, 2006. — 171 с.

**Мөлдір Абылайқызы
САТМАГАМБЕТОВА,
«Боранқұл» бөбекжайы ЖБҚ МКҚК
орыс тілі пәнінің жетекшісі.
Бейнеу ауданы,
Маңғыстау облысы.**

Интерактивті әдістерді сабақта тиімді қолдану технологиялары

Инноватика — жаңару үдерісі, жаңалық үдерістерінің теориясы, жаңалық ендірулер туралы ғылым. Инновация — бұл жаңаны енгізу үрдісі болып табылады. «Инновация» ұғымы латын тілінен алынған, ол — «жаңару, өзгеру» деген мағынаны білдіреді. XX ғасырдың 30-жылдарында Еуропада ғылымның жаңа саласы, жаңашылдық ғылымы пайда болып, ал 50-жылдары педагогикалық инноватика қалыптасты. Инновация мазмұны, құрылымы, сипатына қарай бөлінеді. Мазмұнына байланыс-

ты: модификациялық, комбинаторлық, радикалдық.

Модификациялық инновация — қолда барды дамыту және оның түрін өзгерту. Модификациялық инновацияға В.Ф. Шаталовтың математикадан жазған тірек конспектісін жатқызуға болады.

Комбинаторлық инновация - бұрын қолданыста болмаған белгілі әдістеме элементтерін жаңаша құрастыру әдістерін жатқызамыз.

Радикалдық инновация — білім беру

жүйесіне мемлекеттік стандарттарды енгізу мәселелерін жатқызамыз.

Технология (грек тілінен аударғанда *techne* — өнер, шеберлік, жасай алу және *logos* — білім) — өнеркәсіптің әр түрлі салаларындағы материалдарды немесе жасалған заттарды т.б. өңдеу немесе қайта өңдеу, қабылдаудың сәйкестігі және алу тәсілдері; осындай қабылдаулар мен тәсілдерді жасайтын және жетілдіретін ғылыми жүйе

Ал интерактив — сөзі бізге ағылшын тілінің «*interact*» деген сөзінен келген. «*Inter*» — бұл «өзара», «*act*» — әрекет ету дегенді білдіреді. интерактивті оқыту — бұл, ең алдымен, сұхбаттасып оқыту, оның барысында оқытушы мен оқушының өзара әрекет етуі жүзеге асырылады.

Пассивті оқыту әдістері — оқушы оқытудың «объектісі» рөлін атқарады (тындау және көру);

Активті оқыту әдістері (белсенді) оқушы оқытудың «субъектісі» болып шығады (өзіндік жұмыс, шығармашылық жұмыс, лабораториялық-практикалық жұмыс);

Интерактивті оқыту әдістері — *inter* (өзара), *act* (әрекеттесу). Оқыту процесі барлық оқушылардың тұрақты белсенді өзара қарым-қатынасы арқылы жүзеге асырылады. Оқушы мен мұғалім оқытудың тең құқылы субъектісі болып табылады.

Білім берудегі интерактивті технология — оқу үдерісінде ұжымдық, өзін-өзі толықтыратын, барлық қатысушылардың өзара әрекетіне негізделген, оқушылардың үдеріске қатыспай қалуы мүмкін болмайтын оқыту технологиясы. Интерактивті технологияны оқыту үдерісінде

пайдалану әдістерін өз ішінде үшке бөлеміз:

- техникалық құрал-жабдықтарды қолданбай өту әдісі;
- техникалық құрал-жабдықтарды жарым-жартылай қолдану әдісі;
- техникалық құрал-жабдықтарды қолдана (аудиовизуалды) оқыту әдісі.

Интерактивті технологияның техникалық құрал-жабдықтарды қолданбай өту әдісіне жұптасып жұмыс істеу, ротациялық (ауыспалы) үштік, карусель — айналмақ, шағын топтармен жұмыс, аквариум, аяқталмаған сөйлем, миға шабуыл (миға шабуыл), броундық қозғалыс, есептеу ағашы, өз атынан сот, азаматтық тындау, ролдік (іскерлік) ойын, сығымдау әдісі, өз позициянды ұстан, дискуссия, дебаттар т.б. жатады.

Smart technologies Inc. компаниясы 1991 жылы дүниежүзінде бірінші болып интерактивті тақтаны ұсынды. Интерактивті тақта оқу пәндерін түрлендіруге, білім сапасын арттыруға ықпалы зор. Интерактивті әдіс кезінде:

- сабақ үстінде оқушылар мен мұғалімдер арасында тығыз қарым-қатынас орнайды;
- ондай қарым-қатынас оқушылар әлдебір мәселені талқылап, соның шешімін табуға тырысқан кезде қалыптасады;
- онда оқушылардың жауабынан гөрі мәселенің шешімін табуға талпынғаны маңызды болады.

Интерактивті оқытудың басты мақсаты — оқушыларды өз бетінше ой қорытып, жауап беруге үйретеді. Интерактивті әдістің ерекшелігі — бала өзгелермен араласу барысында ашыла түседі, көбірек оқып, тәжірибе жинай білуі керек. Тәжірибе интеллектуалдық

тәуелсіздіктің негізі болып табылады және барлық өркениетті азаматтың қажетті құралы десек те болады. Интерактивті әдістеме оқушылардың мынадай мақсаттарына жетуге мүмкіндік береді:

- олар мол мағлұмат алып, өздері айтқан пікірге логикалық түсініктеме беруге жол ашады;

- өз пікірлерін терең ойланып айта алатын болады;

- мәселені талқылаған кезде бұған дейін алған, тәжірибеде жинақтаған білім қорын пайдалана алады;

- бір - бірінен жаңа мағлұматтар алатырып, білімін толықтыра алады;

- шындыққа көз жетуі үшін дәлел іздеп, ойын анықтап көрсете алады;

- Интерактивті әдісте таным қабілеттерінің мынадай түрлері қолданылады:

- фактілерді еске алу;

- ойлану;

- алған білімін жаңа жағдайға пайдалану;

- талдап, синтездеп үйрену (бір ортақ шешімге жету үшін, барлық идеяларды біріктіру);

- баға беру (сапасын анықтау).

Интерактивті әдістерді қолдану барысында мұғалім төмендегідей мәселелерді ескеруі қажет:

- тұлғаның еркіндігі мен құқықтары сақталуы керек;

- тұлғаның өзін көрсете алуына жағдай жасау керек;

- оған өзіндік даралығын көрсетуге мүмкіндік жасау керек;

- педагогикалық қолдау көрсету.

Интерактивті оқыту технологиясы — бұл ұжымдық, өзін-өзі толықтыратын, барлық қатысушылардың өзара әрекетіне негізделген процесс. Интерактивті оқыту технологиясы барысында оқушы

өзінің білімін, шығармашылық, коммуникативтік, танымдық, мобилділік қабілетін көрсете алады. Өзіндік ой-пікір мен белсенділік әрекеті қалыптасарды.

Белсенділік (лат. *Activus* — әрекетшіл) — бұл психикалық көрініс, қарқынды немесе бір ерекше әрекет жасауда көрінетін адам мінезінің бір қыры. Жеке адам белсенділігі — оның болмысындағы негізгі мәселенің бірі.

Ф. Энгельс айтуынша: «әрекетшілдік — тіршілік иесінің бәріне тән өз бетімен жауап қайтару қабілеті». Адамның белсенділігі өз қажетін қанағаттандыру үрдісі кезінде көрінеді. Белсенділік болса оқушыда шығармашылық қалыптасарды.

Д.Б. Чернилевский зерттеуінде әлеуметтік және моральдық сананың жоғары деңгейін бөліп қарастырады:

- ойлаудың ізденістік — түрлендіруші стилі, дамыған интеллекттік логикалық қабілеттер (талдау, түсіндіру, негізгіні көре білу біліктілігі);

- мәселені көре білу, фантазия, дамыған қиял, ерекше тұлғалық сапалар (батылдық, инициативалылық, кәсіби әрекеттегі тәуекелге дайын болу, мақсатқа бағыттылық, білуге құмарлық, өз бетінділік, табандылық, энтузиазм);

- ерекше түрткілер (өзінің «Менін» жүзеге асыруға қабілеттілік, басқалардың мойындағанын қалау, креативтілік қабілеттер, креативтілік үдеріс өз еңбегіне әуестенушілік, педагогикалық еңбектің нақты жағдайында неғұрлым жоғары нәтижеге ұмтылыс).

Қазіргі уақытта ақпараттық-коммуникациялық технологияны тиімді қолдану мақсатында мұғалімдердің білік-

тілігін арттыру курстары жүргізіліп жатыр. Инновациялық технологияларды меңгеру, интерактивті әдістерді тиімді пайдалану арқылы біз күнделікті сабағымызды қызықты, сапалы өткізіп, оқушылардың білімге деген қызығушылықтарын арттырып, білім сапасын жақсартып аламыз. Осы орайда мұғалім заманауи технологияларды меңгеріп, өзінің кәсіби білімін дамытып отыруы тиіс деп есептеймін.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Әлқожаева Н.С., Төлешова Ұ.Б. Жоғары мектептің оқу үрдісінде педагогикалық технологияларды қолда-

ну (оқу-әдістемелік құралы) // «Қазақ университеті» — Алматы, 2009;

2. Ангеловский К. Учителя и инновации: кн. для учителя/. — М.: Просвещение, 1991. — 158 с.

3. Мынбаева А.К. Основы педагогического мастерства. Курс лекций и тренинги: учебное пособие. — Алматы: Қазақ университеті, 2015. — 167 с.

Гулмайра Толемисовна АЛДИЯРОВА,
әл-Фараби атындағы
мамандандырылған
№21 гимназияның география пәні
мұғалімі.
Ақтөбе қаласы.

Балалардың шығармашылық қабілетін топтық іс-әрекеттер арқылы қалыптастыру

Бүгінгі таңда қоғамның өзекті мәселелерінің бірі — білім беру, шығармашылық жұмыстарды жасауға қабілетті, дүниетанымдық көзқарасы кең, өзіндік ой-өрісі дамыған, рухани бай, дарынды, жан-жақты тұлға қалыптастыру. «Шығармашылық» сөзі — «шығару», «іздену», «ойлап табу» деген мағына білдіреді.

Неміс философы И. Кант: «Адам шығармашылықта еркіндікке қол жеткізеді», - десе, Альбер Камю: «Шығармашылық — адамды жоғары қуанышқа жеткізеді» - деген. Шығармашылықты көбіне өнермен байланыстырады деп түсіндіреді. Шығармашылыққа бағыттау көңіл-күйге түрткі болатындай жағдайды туғызу керек. Ол психологиялық

әсер шығармашылық процесс кезінде баланы шығармашылыққа құлшындырады. Шығармашылық қабілеттің өзі екі түрде болады:

- білу қабілеті немесе іс-әрекетті, білімді үлгі бойынша қабылдай алу деңгейі;

- шығармашылық — жаңа нәрсе ойлап табуға бағытталған қабілеттер деңгейі.

Ал шығармашылықты тежейтін үш нәрсе бар:

Бірінші — сәтсіздікке ұшыраймын, қолымнан ешнәрсе келмейді», деген қорқы-

ныш сезімі.

Екіншісі — өз-өзіне тым риза болмаушылық сезімі кейде өзін-өзі жек көріп кетеді.

Үшіншісі — жалқаулық.

Тәрбиеші баланың шығармашылығын дамыту, бағыт-бағдар беру ісінде мыналарды ескеру керек:

- Шығармашылық тапсырманың қызықты мазмұндық түрін ойлап табу;
- Шығармалық процестерді фактілермен мәліметтерге педагогикалық әдістемелік тұрғыдан баға, қорытынды бере білу;
- Теориялық және практикалық тұжырымдар жасау.

Я.А. Коменский: «Ұстаз оқушыға өзінің тәсілдерін үйретуден бұрын алдымен оның бойында білім алуға деген талпынысты оятып алуы қажет, егер шәкірттің бойында оқуға деген ынта-ықылас оянбаса, онда жүз мұғалім оған төніп тұрса да, одан түк шықпайды», - деген болатын. Шығармашылық әрекет жүйесін М.Р. Львов үшке бөлінеді:

1. Балада шығармашылық әрекет үшін алғы шарт болатын қасиеттерді тәрбиелеу. Оған байқампаздық, қарым-қатынасқа түсуге даярлығы, тілдік және жалпы белсенділігі, еске сақтау даярлығы, ойлау ерекшелігі жатады. Бұл қасиеттер дәстүрлі танымдық, оқу әрекеті үшін өте пайдалы.

2. Шығармашылық үшін кездескен қиындықтарды және өз жалқаулығын жеңе білу қажет. Шығармашылық эмоция танымдық қызығушылық, қиялмен тығыз байланысты. Шығармашы-

лық әрекет адамгершілік, ой және дене дамуы жылдам дамыған оқушыларда сәтті жүреді.

3. Баланың ерекшелігі, өзіндік түр-әлпеті шығармашылық әрекет түріне жатады. Шығарма ретінде оқушының өз өмірінен, сурет бойынша, көркемдік фильм, мультфильм, қойылымдар, таби-

ғатты немесе ауа райын бақылау, салт-дәстүрлердің бір көрінісін сипаттауға болады. Жазбаша жұмыстармен қатар, бала суреттерінде тұлғалық ерекшелігі көрінеді. Бала диалог, оқу ырғағы, тіпті жазу арқылы өзінің тұлғалық ерекшелігін көрсетеді деген болатын.

Шығармашылық мәселесін қарастыруда «қабілет», «талант», «белсенділік», «дарын» ұғымдарын айналып өтуге болмайды.

Қабілеттілік — қандай да бір немесе бірнеше әрекетті жемісті атқарудағы психикалық қасиет. Дарындылық — балаға білім беруде туа біткен алғырлық қасиеттердің тәрбие жүйесіндегі әдіс-тәсілдермен бірлесе келіп, жеке тұлғаны қалыптастыруда ықпал етудің нәтижелі көрінісі. Белсенділік — қор-

шаған ортадағы ақиқат шындық пен өзара қимылының өлшемі, кез келген әрекеттің немесе қимыл-қозғалысы орындалуындағы өнімділігі және қарқындылығы. Талант — адамды басқа адамдардан ерекшелендіріп тұратын қасиет. Абай білімді меңгерту, қабылдау, тану жайында педагогикалық теорияға үйлесімді даналық пікірлерді дәл ұсынған:

Қабылдау;
Ұғыну;
Ойлану;
Пайымдау;
Игеру;
Бекіту;
Жүзеге асыру;
Қолдану;
Іздену....

Осының бәрі бір ұлағатты ой тауып айтылған даналық десек артық болмас. Бүгінгі қабылдау болмаса, қабылдай алу қабілеті жоқ болса, материалды ұғыну мүмкін емес. Ұғынбаған материал туралы ойлану құр далбаса, ой болмаса пайымдау да жоқ. Сондықтан да осындай үйлесімді жүзеге асыруға итермелейтін, үйрететін — ұстаз.

Балалардың шығармашылық қабілетін дамытуда топтық іс-әрекеттердің

маңызы ерекше. Топтық іс-әрекеттер арқылы балалардың белсенділігін қалыптастырамыз.

Топтық шығармашылық іс-әрекет — тұлғаның әлеуметтік қалыптасуын қамтамасыз етуде оған жағдай туғызатын мұғалімдердің басшылығымен ұйымдастырылған және сабақтың мақсатымен өзара байланысты болып келетін үдерістің бір түрі. Ол әр түрлі тәрбие әрекеттерінің жиынтығы ретінде балаға кең көлемде тәрбиелік ықпал ете алады. Мысалы:

- топтық шығармашылық іс-әрекет оқушының сабақта ашылмаған мінез-құлқын жан-жақты дара қабілетін ашуға ықпал етеді;

- топтық шығармашылық іс-әрекет баланың жеке әлеуетін ашып, оның бойынан жалпыадамзаттық құндылықтарды оятып, тәжірибеде қолдану дағдысын қалыптастырады;

- топтық шығармашылық іс-әрекет оқушылардың шараларға қатысты қызығушылығының дамуына, оған белсенді қатысуына деген құлшынысын тәрбиелеуге, үйренуге, тәжірибе жүзінде жүзеге асуына ықпал етеді;

- топтық шығармашылық іс-әрекет формасы тек қана баланың өзіндік дара қабілетін ашуға ықпал етпейді, сонымен бірге оқушылар ұжымында өмір сүруге үйретеді. Яғни, оқу, еңбек әрекеттерінде және қоғамдық пайдалы істерді атқаруда өзара ынтымақтастыққа, бір-біріне қамқор болуға, өзін басқа жолдастарының орнына қоя білуге тәрбиелейді.

- Топтық шығармашылық іс-әрекеттің қандай да бір түрі болмасын, оқушыларды өзара ынтымақтастық тәжірибесін рухани-адамгершілік бағытта

байытады, қорытындысында үлкен тәрбиелік нәтижеге қол жеткізуге ықпал етеді, белсенділігі артады.

Белсенділік (лат. *activus* — әрекетшіл) — бұл психикалық көрініс, қарқынды немесе бір ерекше әрекет жасауда көрінетін адам мінезінің бір қыры. Ф. Энгельс айтуынша: «әрекетшілдік — тіршілік иесінің бәріне тән өз бетімен жауап қайтару қабілеті». Адамның белсенділігі өз қажетін қанағаттандыру үрдісі кезінде көрінеді. Адамның белсенділігі басқаша, бұл әрекетшілдіктің көзі — адам қажеттілігі. Қажеттілік оны тәрбиелеу барысында қалыптасады. Баланың танымдық белсенділігі өз кезегінде қабылдау, есте сақтау, ойлау, қиялдау үрдістері мен зейіннің тұрақты күйін қажет етеді.

Балалардың шығармашылық қиялы мен қабілеттерін дамыту, олардың практикалық дағдыларды иемденуі сәбилік кезеңнен басталады. Тәрбиешінің бұл бағыттағы жұмысының ғылыми негізде құрылуының және талапты бірте бірте, жүйелі күрделендіру, әр түрлі жастағы балалардың білімі мен іскерлігін саралап қарау принципін сақтап, өнердің әр түрлі қазіргі кездегі даму деңгейін ескеретін белгілі бір бағдарлама бойынша жүргізілуінің маңызы зор. Мектепке дейінгі балаларға арналған көркем шығармалар баланы шынайы болмысты нақты әрекетімен таныстыра отырып, оны көркемдеп, баяндап баланың сөздік қорын молайтып, тілін байытады. Мектеп жасына дейінгі өнімді шығармашылық қызметін ұйымдастыруда, бейнелеу өнерінің сабақтары барлық жас топтарында өткізіледі.

Мектеп жасына дейінгі балалар бейнелеу өнерімен жалпы топтық сабақ-

тардан тыс та, ойынға бөлінген уақыт мезгілінде шұғылданады. Тәрбиеші бұл ынтаны, алынған бейнелеу дағдыларын қолдануда баланың шығармашылығын қолдап отырады. Іс-әрекеттің түрлеріне үнілсек сурет салу, жапсыру, мүсіндеу, құрастыру — балалардың шығармашылық белсенділігін көрсету үшін үлкен мүмкіндік беретін сабақтардың бірі.

Әр түрлі логикалық, сенсорлық ойындар арқылы баланың ойлау шығармашылығы дамып, ақыл-ой белсенділігі арта түседі. Шығармалар, әңгімелер, ертегілер айту да балалардың шығармашылық қабілетін дамыту құралы болып табылады. Музыка сабағы да балалардың шығармашылық қабілетін дамытуға бағытталады. Олай болса, балабақшада жүргізілетін іс-шаралар балаларды топтық іс-әрекет жасауға, шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталуы керек. Шығармашылық қабілеттерін дамыту арқылы жан-жақты, білімді, болашағы зор бала тәрбиелей аламыз деп есептеймін.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Лук.А.Н. Психология творчества М.: Наука, 1978. - 127 с.
2. Байназарова Т.Б., Асилбаева Ф.Б. Бастауыш сынып оқушыларының еңбек және бейнелеу іс-әрекетінде шығармашылығын қалыптастыру. оқу құралы. — Алматы: «Қыздар университеті» баспасы, 2014. - 167 б.

Назерке Болатовна БОЛАТОВА,
«Арша» балабақшасының тәрбиешісі.
Алғабас ауылы,
Алатау ауданы,
Алматы қаласы.

Основные базисные моменты при проведении урока русского языка и литературы в группах с государственным языком обучения по теме «М.Е. Салтыков – Щедрин. Повесть о том, как один мужик двух генералов прокормил»

В настоящее время преподавание русского языка и литературы вносятся большие изменения, так как средне специальное техническое образование постепенно стало переходить на модульное обучение, в связи с этим перед нами стоит задача: осуществлять при обучении – принципы преподавания модульного обучения; постепенно внедрить методов преподавания модульного обучения: раскрыть основы и смысл преподавания модульного обучения; практиковать все эти принципы преподавания при ведении урока и умело внедрить эти навыки, мастерски доводить эти умения к учащимся. А для этого от нас педагогов требуется высокий профессионализм, высокое мастерство, умение угадывать интересы и мотивации учащихся. Как и раньше в начале учебного года мы разрабатываем типовые, рабочие, календарные планы, точно также в модульном обучении разрабатывается долгосрочные (ДСП), среднесрочные (ССП) и краткосрочные планы (КСП). И в модульном обучении актуальным является разработок краткосрочного плана (КСП), основу которого берет от среднесрочного плана. В среднесрочном плане имеется название группы дата проведение, темы и самое примечательное здесь, расставляется цель обучения-основ-

ной базисной момент всего урока. Мы должны опираться к такой тенденций, если хотим эффективно проводить занятие. А что такое цель обучения? Цель обучения-развитие творческого мышления, приобретенные знания, навыки умения, которая достигается результаты урока основываясь именно на целями обучения. Перед нами задача: осуществить задуманный план урока (КСП), основываясь к поставленной цели. Всем нам известно в модульном обучении приняты четыре основные цели: 1) Слушание; 2) Говорение; 3) Чтение; 4) Письмо. А как отобрать цели обучения? Здесь нам помогает текст темы. Сейчас все темы передаются с текстами, чтобы эффективно внедрить модульную технологию, а нам надо выбирать, какой из этих целей можно будут применять в проведении данной темы или всех вместе применить? Это зависит от мастерство педагога и умением создавать принципиальный модульный урок. На этом фоне я хочу поделиться с своим опытом проведение урока для групп государственным языком обучения по теме «М.Е. Салтыков – Щедрин. Повесть о том, как один мужик двух генералов прокормил». Цели обучения, которые необходимо достичь на данном уроке: 1) Слушание – понимать значение слов научно-техни-

ческой, общественно-политической, учебно-профессиональной тематики; т.е. учащиеся научиться слушать и делать выводы. 2. Говорение — владеть словарным запасом, включающим лексику научно-технической, общественно-политической и учебно-профессиональной тематики имеется в виду, что учащиеся получает шанс, послушав, опираясь к тексту говорить об идее произведения, композиции и сюжет. Отсюда вытекает критерий оценивания, это задания, то есть на что будет оценивать преподаватель: понимать содержание и тематику произведения со стороны учащихся, вести беседу по содержанию, оценить умение учащихся различить лексическую значения слов, разных лексических стилей речи, раскрыть значения слов разных стилей речи. Раз мы определили критерий оценивания, можно и обосновать цели урока — определение тематики текста, учащиеся могут различать стили речи, умеет переводить слова разных стилей, определить тип текста, жанр и идею произведения. При составлении плана урока надо осуществить требования критерии оценивания, включить методы дифференцированного обучения, я делил группу на подгруппы: 1 группа-уровень — А-уровень высокий, 2 группа-уровень — В-уровень средний, 3 группа-уровень — С-уровень ниже среднего, в начале можно добавить предтекстовые задания — Ответить на вопросы

1. Какова тогдашнее положение в России?

2. Почему высшее сословие аристократы, генералы такие лентяи и тунеядцы?

Будет поддержка учителя: Вступительное слово учителя, история создания произведения, историческое положение России XIX века.

1. Цитата: Разберись, кто прав, кто виноват, да обоих и накажи. А.С. Пушкин.

2. Целеполагание. Владеть словарным запасом

3. Словарная работа рябчики свищут, тетерева токуют.

Поддержка учителя:

Комментарий на цитату. Видеоролик по теме. Переходим на текстовую работу:

Текстовая работа. 1. Деление текста на 3 части.

Задание на

Уровень А — Критерий оценивание: вести беседу по определению характеров героев, определить тип текста; Дескриптор: Определение тип текста по структуре текста, определение характеров героев.

Уровень В — Критерий оценивания: вести беседу о поступках двух генералов в необитаемом острове сравнить их тунеядства с современными реалиями, определить жанр произведения, Дескриптор — Прослушает II часть текста, беседуя внутри группы узнает о тунеядстве некоторых госчиновников, приводят примеры о равнодушных некоторых госслужащих, уметь различить слова официально-делового от разговорного, определение жанра произведения.

Уровень С – Критерий оценивание: Выявить идею произведения, о роли народа и власти, взаимоотношения народа и власти: поднять на новый уровень, найти о языковых барьерах двух сослови, Дескриптор – беседуя внутри группы узнает о тунеядстве некоторых госчиновников, приводят примеры о равнодушии некоторых госслужащих, уметь различить слова официально-делового от разговорного, определение жанра произведения. Поддержка учителя: Аудиослушание текста

Мозговой штурм. История России – управление царя, либеральные реформы 60-х годов.

Критерий оценивания и дескриптор должны совпадать по смыслу и по содержанию, критерий – это условие задания, а дескриптор пути его выполнения, иначе все замыслы преподавателя уходит впустую, главное осуществить задуманный план и дальше раскрывается суть ведения урока, и получим результаты.

Послетекстовая работа. Возвращение к целям урока. Здесь мы будем выяснять насколько учащиеся добились результата, то есть цели поставленные в начале урока учащиеся выполнили ли? Если выполнили, то учащиеся могут определить тематику произведения, смогут различить стили речи, умеет переводить слова героев произведений и определить жанр и идею произведения.

Потом следует итоги урока-рефлексия:

- Какие затруднения у вас возникли при работе на уроке?

- Какую цель мы поставили сегодня на уроке?

- Достигли ли мы целей, которые ставили в начале урока?

Более подробно ответить на эти поставленные вопросы даем учащимся дифференцированное задание.

Дифференцированное задание:

1. Характер героев (устные ответы);
2. Определение жанра произведения;
3. Определение идеи произведения.

Если получим ответы на эти вопросы, тогда будем считать мы выполнили требования цели обучения поставленные в начале занятия. Можно здесь применить различные методы ведения урока модульного обучения, главное достичь результата поставленных целей обучения.

Модульное обучение в целом от нас требует глубокое знание, педагогическое мастерство, высокий уровень подготовки и много практики, накопленного опыта, в целом мы должны адаптировать свои умения и мастерства в модульную технологию, тогда у нас будет успех и получение результатов педагогического труда.

**Онгарбай Джумабаевич
ЕШИМБЕТОВ,**
преподаватель русского
языка и литературы
Мангистауского
энергетического колледжа.
г. Актау.

Роль мастера производственного обучения в обучении и воспитании студентов

Наталья Валерьевна
КЛИМЕНКО,
мастер
производственного
обучения ГККП
«Агротехнический
колледж, г. Есиль»
при управлении
образования
Акмолинской
области.

Успех обучения и воспитания студентов в профессионально — технических колледжах в первую очередь зависит от мастеров производственного обучения, преподавателей, их опыта и профессионального мастерства. Мастер производственного обучения обязан не только обучать профессиональным умениям и навыкам, но и уметь квалифицированно анализировать и решать педагогические ситуации, уметь критически относиться к своей работе, видеть ее сильные и слабые стороны. Система профессионально-технического образования прочно утвердилась, как форма планомерной подготовки квалифицированных, компетентных специалистов и стала высоким фактором формирования политических, моральных качеств будущих рабочих.

Колледж должен подготавливать компетентных рабочих, способных к быстрой перемене труда в условиях постоянного технического процесса, умеющих правильно найти себя в условиях рыночной

экономики, владеющих смежными профессиями, способных трудиться в бригадах и быстро адаптироваться на предприятиях в процессе производства, на строительстве.

Главная роль в совершенствовании системы ТиПО и ускорении образовательного и учебно-производственного процесса принадлежит мастерам производственного обучения, первым поставщикам рабочей смены. Характерные черты большинства из них - компетентность и высокий профессионализм, ответственность за порученное дело, способность обучать и воспитывать студентов, вести за собой коллектив. Мастерам производственного обучения крайне важно систематически обращаться к научной литературе по педагогике и психологии.

Необходимо, чтобы современный рабочий обладал глубокими знаниями по профессии и умениями в производственной деятельности. В решении этой задачи ведущее место принадле-

жит мастерам производственного обучения колледжа. Они призваны передать юношам и девушкам свои знания и опыт, воспитать активную жизненную позицию, сформировать личность, привить высокие морально-этические качества, способствовать формированию компетентного специалиста, воспитанию гражданина Республики Казахстан, истинного патриота. Мастер производственного обучения во многом решает вопрос создания работоспособного и сплоченного студенческого коллектива, характеризующегося здоровым психологическим климатом, высоким моральным уровнем, коллективистскими общественными отношениями. Педагогическое влияние мастера производственного обучения на студентов осуществляется на занятиях производственного обучения и в процессе общения с ними вне занятий. Поэтому, мастер п/о является одной из центральных фигур образовательного, учебно — производственного и воспитательного процессов. Чтобы успешно обучать и воспитывать молодежь, мастеру производственного обучения следует обладать еще некоторыми качествами, одним из них является хорошее знание своей специальности, отличные навыки в деле, которому мастер п/о обучает. С процессом обучения неразрывно связано и воспитание молодежи. Эти два процесса в работе мастера п/о неотделимы. Влияние мастера производственного обучения только тогда будет эффективным, когда его студенты будут чувствовать, что они от него получили реальные знания профессии. Мастер п/о должен прививать студентам чувство профессиональной чести.

Главным признаком педагогического

мастерства является умение научить студентов тому, что знает и умеет сам. Для этого необходимы знания педагогики и психологии. Важной характерной чертой педагогического мастерства является умение п/о устанавливать правильные взаимоотношения со студентами. Правильные взаимоотношения мастера п/о с «будущими профессионалами» базируются на его авторитете. Мастер производственного обучения, не пользующийся авторитетом, не только не способствует нравственному становлению личности студента, а мешает ему, так как его методы воздействия, зачастую, вызывают у подростка реакцию, противоположную желаемой. Авторитет мастера п/о создается глубоким знанием своего дела, личным примером, культурой поведения, эрудицией, простотой, доступностью, человечностью, принципиальностью, справедливостью, высокой требовательностью к себе и воспитанникам. Важно, чтобы между мастером п/о и ребятами сложились дружеские взаимоотношения.

Сложение и вычитание с числом 7.

Моя семья – 7Я

Цели обучения в соответствии с учебной программой:		1.1.2.4 Составлять, знать и применять таблицу сложения однозначных чисел без перехода через десяток;		
Цели урока:		Научить учащихся сложение и вычитание с числом 7.		
Ход урока:				
Этап урока/ Время	Действия педагога	Действия ученика	Оценивание	Ресурсы
1. Начало урока. 0-5 мин	1. Мотивация Давайте проговорим девиз нашего сегодняшнего урока: Наш девиз: - Мы умные! Мы смелые! - Мы старательные! - Мы внимательные! - Мы в 1 классе учимся! - И всё у нас получится!	Приветствуют учителя. Организуют свое рабочее место, проверяют наличие индивидуальных учебных принадлежностей	ФО Оценивание эмоционального состояния	Музыка
2. Осмысление 5-35 мин	2. Актуализация жизненного опыта. Математический диктант (К) Игра «Покажи ответ» Учитель читает выражение, дети показывают значение этого выражения. При решении каждого выражения на доске появляется число, а на слайде часть ребуса. 1. К 4 прибавить 4 равно 8 2. От 6 вычесть 3 получится 3 3. Первое слагаемое 4, второе слагаемое 2, значение суммы 6 4. Уменьшаемое 5 вычитаемое 4, значение разности 1 5. 6 минус 1 равно 5 6. Сумма чисел 1 и 3 равна 4 7. Разность чисел 8 и 6 равна 2	Показывают карточки с правильным ответом под руководством учителя. Разгадывают ребус. Отвечают на вопросы учителя. Слушают историю возникновения семьи	Ставят плюсики на полях. Оценивают работу смайликами	Учебник

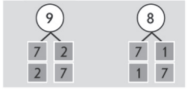

	- Если всё получилось, поставьте плюсик на полях. Расставляем числа в порядке возрастания. - Какое число пропущено? Получилось: Яаяаяя. Нужно разгадать ребус: Семья» Вопросы детям: - Что такое семья? - Сколько человек входит в вашу семью? - Как члены семьи заботятся друг о друге? - В древние времена люди жили группами. Мама жила со своим родом, а папа жил в своем роду. Позже мама стала переходить в род папы. Папа стал занимать важное место в семье — был кормильцем семьи, занимался охотой, рыболовством, земледелием, а мама следила за очагом, собирала ягоды, коренья, готовила пищу, прибиралась дома. Так образовалась первая семья, где каждый заботится друг о друге. Ответьте на вопрос: - Какое число входит в слово семья? - Как вы думаете, какова наша тема урока? Просит помочь поставить цель урока: научиться быстро прибавлять и отнимать число 7. 2. Вводное задание на подготовку к изучению нового.	Формулируют тему урока, определяют цель урока Прописывают цифру 7. Объясняют, как составлена таблица сложения и вычитания с числом 7. Показывают на примере, что удобнее к большему числу прибавлять меньшее. — Это свойство сложения называется переместительным.	Оценивают работу хлопками (громко) Оценивают работу сигнальными карточками, плюсик на полях	Тетрадь Тетрадь Учебник Карточки Карточки
--	---	--	---	---

(И) Пропись цифры 7 (показ) (К) Работа с учебником. Рассмотри, как составлены примеры с числом 7. <table><tr><td>1 + 7</td><td>7 + 1</td><td></td><td>8 - 7</td></tr><tr><td>2 + 7</td><td>7 + 2</td><td></td><td>9 - 7</td></tr><tr><td>3 + 7</td><td>7 + 3</td><td></td><td>10 - 7</td></tr></table> Объясняют, как составлена таблица сложения и вычитания с числом 7. — Рассмотрите первый и второй столбик выражений. Что вы заметили? — Как называется свойство сложения, которое позволяет нам поменять числа в записи суммы? — Рассмотрите третий столбик. — Каким знанием мы воспользуемся, чтобы быстросоставить эту таблицу? (Состав чисел) (Г) Учитель вместе с учениками заполняет состав чисел, предлагает запомнить состав заданных чисел в случаях, когда одно из слагаемых — число 7. Сегодня дедушка, бабушка, папа, мама составили для нас задания, попробуем их выполнить? 3. Применение нового (К) Вычисление с проговариванием. Задание от дедушки. Работа над правильностью вычислений с числом 7. Увеличь числа на 7. <table><tr><td>+ 7</td><td></td><td><table><tr><td>2</td><td>1</td><td>0</td><td>3</td></tr></table></td><td></td></tr></table> Уменьши числа на 7. <table><tr><td>- 7</td><td></td><td><table><tr><td>9</td><td>10</td><td>7</td><td>8</td></tr></table></td><td></td></tr></table>	1 + 7	7 + 1		8 - 7	2 + 7	7 + 2		9 - 7	3 + 7	7 + 3		10 - 7	+ 7		<table><tr><td>2</td><td>1</td><td>0</td><td>3</td></tr></table>	2	1	0	3		- 7		<table><tr><td>9</td><td>10</td><td>7</td><td>8</td></tr></table>	9	10	7	8		Чтобы вычесть число 7 можно опираться на связь сложения и вычитания (на состав числа). Производят вычисления Выполняют задания, под руководством учителя	Плюсик на полях Плюсик на полях, сигнальные карточки. Самопроверка, плюсик на полях	Учебник Учебник, тетрадь Слайд, карточки
1 + 7	7 + 1		8 - 7																												
2 + 7	7 + 2		9 - 7																												
3 + 7	7 + 3		10 - 7																												
+ 7		<table><tr><td>2</td><td>1</td><td>0</td><td>3</td></tr></table>	2	1	0	3																									
2	1	0	3																												
- 7		<table><tr><td>9</td><td>10</td><td>7</td><td>8</td></tr></table>	9	10	7	8																									
9	10	7	8																												

	Если всё получилось, поставьте плюсики на полях. Составь четверку примеров на сложение и вычитание. (К, И) Составление взаимообратных равенств. Задание от бабушки. Вторую четверку примеров составляют самостоятельно, для тех, кто затрудняется, подсказка $7 + 1 = 8$ $\square + 7 = 8$ $8 - \square = 7$ $8 - \square = 1$ Самопроверка Если всё получилось, поставьте плюсики на полях. (К) Физминутка. Хомка, хомка 5. Включение нового в систему знаний. (К) Работа с отрезками. Задание от папы. Отрезок, равный 7 см, увеличь на 3 см. Начерти полученный отрезок. - Что такое отрезок? - Запишем равенство. $10 \text{ см} = 1 \text{ дм}$. - Начертим отрезок. Если всё получилось, поставьте плюсики на полях. (Г) Составление равенств по текстовой задаче. Задание от мамы. Бакыт съел 4 пирожных, а Сара — 3 пирожных.	Повторяют движения за учителем Записывают равенства с именованными числами, чертят отрезок. Составляют равенства именованными числами, чертят отрезок.	Ставят плюсики на полях.	
--	--	---	---------------------------------	--

	Сколько всего пирожных съели дети? У Киры было 9 конфет. Она угостила Эрика 2 конфетами. Сколько конфет осталось у Киры? Самопроверка. Если всё получилось, поставьте плюстик на полях. Дополнительно: Вставь пропущенные числа. $\square + 6 = 7$ $2 + \square = 9$ $8 - \square = 3$ $\square - 4 = 5$	Вставляют пропущенные числа. Делают самопроверку		
3. Конец урока. 35-40 мин	7. Итог урока. - Что нового вы сегодня узнали? - Что нового вы узнали о семье? - Что нужно знать, чтобы быстро прибавить и отнять число 7? - За что вы можете себя похвалить? - Какие затруднения были у вас на уроке? - Что нужно сделать, чтобы эти затруднения не повторялись? - У кого 5 плюсов на полях? Покажите смайлики. Рефлексия. Предлагает оценить свою работу при помощи отправлением приветов дальним родственникам, выбрав почтовый ящик с зеленой линией: у меня все получилось, с желтой полоской — мне нужно подумать, повторить, с красной полоской — мне было сложно.	Отвечают на вопросы учителя, оценивают свою деятельность на уроке	Почтовые ящики, листочки с именами	Коробочки к рефлексии.

Бибигуль Талгатовна КАРАМЕНДИНА,
учитель начальных классов КГУ «Гимназия №6»
акимата города Нур-Султан.

Уровневая дифференциация

Любовь
Даутовна
ГАЙСАНОВА,
учитель начальных
классов КГУ ОШ № 42
г. Алматы.

Дифференциация в переводе с латинского «difference» означает разделение, расслоение целого на различные части, формы, ступени.

Дифференциация при которой ученик получает право и возможность выбирать уровень усвоения учебного материала (но не ниже минимального). Уровни усвоения предъявляются ученикам в форме перечня знаний, умений и навыков, которые они должны приобрести, образцов задач, которые должны научиться решать. Но и при этой форме дифференциации объяснения для всех учеников даются опять же на одном, чаще среднем или повышенном уровне. Для совершенствования данной формы дифференцированного обучения предлагалось повторять объяснение нового материала три раза (сначала на уровне минимальных требований, затем — обогатив материал, наконец, на уровне его углублённого изучения). Заметим, что уровневая дифференциация применима в классах, в которых ученики сознательно подхо-

дят к выбору уровня усвоения.

Урок математики в 4 классе

Тема: Закрепление (деление с остатком)

Цель: закрепить умение делить с остатком, опираясь на знание табличного умножения и деления.

Развивать умение решать простые и составные задачи, формировать вычислительные навыки, логическое мышление, внимание, умение доказывать, анализировать, рассуждать, работать в паре, группе.

Познакомить с традициями казахского народа. Воспитывать интернационализм, дружбу, трудолюбие, творческие способности, интерес к предмету.

Ход урока.

1. Организационный момент.
Звучит музыка домбры.

- Ребята, сегодня у нас необычный урок-той. Это урок на котором мы будем говорить не только о традициях, обычаях предков, но и будем повторять пройденный материал.

2. Математическая разминка.
Устный счет.

18 человек расселись за парты по 2 человека. Сколько парт занято?

56 разделить на 7

Во сколько раз 48 больше, чем 8?

Уменьши 28 в 7 раз

- Проверим, как вы справились с заданием?

9 8 6 4

- Каким арифметическим действием вы пользовались, выполняя математический диктант?

Дети: Делением.

Назовите компоненты при делении.

Назовите компоненты при делении с остатком.

Расположите ответы математического диктанта в порядке возрастания и вы узнаете каким обычаем мы откроем урок.

- Мы откроем урок-той обычаем «шашу».

- Что это за обычай?

(Во время праздничных мероприятий бабушка разбрасывает сладости, а дети ловят, тот кто больше поймал, тот самый ловкий)

Итак, той открыт. Давайте откроем тетради, запишем число. (В тетради записано число 192)

- Дайте характеристику числу 192 (трехзначное, в нем 1 сотня, 9 десятков, 2 единицы, последующее число 193) и т.д.

Задание:

1 команда — продолжить ряд чисел, увеличивая каждое следующее число на 2

2 команда — продолжить ряд чисел, уменьшая каждое следующее число на 2.

Проверка знания.

3. Следующий этап урока-байга.

- Что такое байга? (Скачки на конях. Сделать макеты коней)

Выбери и реши примеры на деление с остатком. Сделай проверку.

(Примеры на столах)

18:3 72:8 25:4

52:9 36:6 20:5

Проверка знания.

4. Айтыс. Решение задачи.

Что такое айтыс? (Песенное соревнование между народными певцами и композиторами — акынами)

Задача: (1 группа)

На айтыс акынов в театр пришли 9 мальчиков и 15 девочек. Их посадили в 3 одинаковых ряда. Сколько человек сидит в каждом ряду?

Задача: (2 группа)

На айтыс приехали 38 девочек и 42 мальчика. Всех детей рассадили в 2 автобуса поровну. Сколько детей в каждом автобусе?

- Как вы думаете, сколькими действиями решается эта задача? Почему?

Запись краткой записи и решение задачи.

- Славятся в Казахстане своими ювелирными изделиями, коврами, украшениями и изготовлением домашней утвари народные мастера.

- Из геометрических фигур составьте ковер. (Работа в парах)

- Какая получилась фигура? (Прямоугольник)

- Найдите периметр прямоугольника

- Как вы нашли периметр?

5. «Кыз куу» (Догони девушку)

Что это за обычай? (Состязание во время тоя, на котором юноша догоняет скачущего на коне девушку).

- Выходите к доске от каждой

группы по одному ученику. Кто быстро и правильно решит «цепочку» выражений, - получит звание ловкого, быстрого, умного.

$$48:8+32-54:9+7 \times 8 \quad 6 \times 7 \times 2-72:8+2 \times 9$$

6. «Кокпар»

- Что это за состязание во время тоя? (Участники на конях вырывают друг у друга тушу барана. Победит тот, кто доскачет до финиша с тушей барана).

А мы устроим состязание по уровневым заданиям.

Самостоятельная работа по уровням (на 15 минут)

1 вариант. 1 уровень.

1. Найди значение выражения:

$$40-(5 \times 2) \quad 420:(2+5) \quad 90+(5 \times 3) \\ 450+(5 \times 5) \quad 800:(20+20) \quad 220+8 \times 2$$

2. Сравните выражения:

$$4 \times 8 * 8 \times 3 \quad 8 \times 8 * 5 \times 5 \\ 7 \times 3 * 9 \times 7 \quad 6 \times 7 * 9 \times 9$$

2 уровень.

1. Реши примеры на деление с остатком:

$$28:5 \quad 24:6 \quad 16:4 \\ 23:4 \quad 36:7 \quad 42:7$$

2. Купили 25 закладок с щенками и 29 закладок с котятами. Все эти закладки раздали 6 ребятам поровну каждому. Сколько закладок получил каждый ребенок?

3. Выполните действия.

$$1 \ 7 + 3 \ 2 : 8 \times 4 - 6 \ 3 : 7 : 3 \\ 7 \times 6 + 35 : 5 \times 2 \times 4 - 29$$

3 уровень

1. Найди закономерность и продолжи ряд:

А) 1, 4, 7, 10, ..., ..., ... Б) 100, 97, 94, ..., ..., ...

Самостоятельная работа по уровням (на 15 минут)

2 вариант. 1 уровень

3. Найди значение выражения:

$$50-(5 \times 2) \quad 100:(5+5) \quad 90+(5 \times 3) \\ 650+(5 \times 5) \quad 200:(10+10) \quad 340+8 \times 2$$

4. Сравните выражения.

$$5 \times 8 * 7 \times 3 \quad 7 \times 4 * 7 \times 7 \\ 8 \times 4 * 9 \times 4 \quad 9 \times 7 * 7 \times 9$$

2 уровень

2. Реши примеры на деление с остатком.

$$26:5 \quad 57:6 \quad 44:5 \\ 14:2 \quad 21:4 \quad 34:4$$

2. Мальчик купил 14 синих рыбок и 12 золотых рыбок. Всех рыбок он посадил в 2 одинаковых аквариума. Сколько рыбок в каждом аквариуме? 13. Выполните действия.

$$3 \ 5 : 5 \times 3 + 1 \ 4 : 2 \times 5 + 7 \times 4 \\ 100-8 \times 2:4 \times 9+3 \times 9$$

3 уровень.

1. Найди закономерность и продолжи ряд:

А) 0, 4, 0, 8, 0, 12, ..., ..., ... Б) 300, 297, 287, ..., ..., ...

- Вы сегодня молодцы. Справились со всеми заданиями. Хорошее дело часто заканчивается песней или стих на ум приходит. (Читают стих).

Итог урока.

- Вот и закончился наш урок-той. О каких традициях казахского народа мы вспомнили.

Рефлексия.

Самооценка. (Дети суммируют баллы и выставляют сами себе отметки за урок)

Выставление оценок.

Домашнее задание.

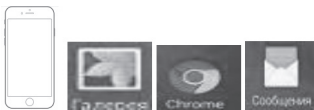
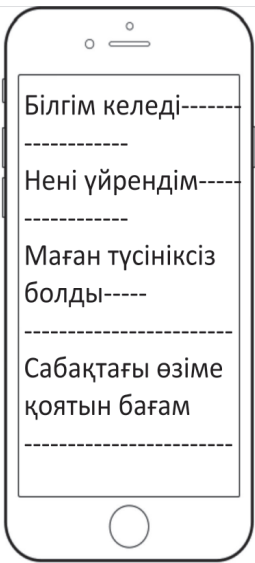
Пейзаж. Табиғатпен үйлесім. Әуе перспективасы

Г. АЛПЫСБАЕВА,
Қ. Мұхамеджанов атындағы №1
мектеп-гимназиясының көркем еңбек пәні мұғалімі.
Қызылорда облысы.

Сабақта меңгерілетін оқу мақсаттары	5.1.1.1 - Қоршаған ортаның ассоциативті мағынасы мен визуалды сипаттамасын зерделеу және анықтау (композиция, түс, пішін, фактура, тепе-теңдік); 5.2.1.1 - Өз идеялары мен сезімдерін беру үшін қоршаған ортаның визуалды элементтері мен өнердің көркем тәсілдерін қолдану.			
Сабақтың мақсаты	- Әуе перспективаның басты ережелерімен танысады; - Табиғатты бейнелейтін суретшілердің жұмыстарымен танысады; - Пейзаж салудың көркем тәсілдерін қолданады және өз бетінше идея ұсынады; - Өлең жолын суреттеп салады.			
Сабақтың барысы				
Сабақтың кезеңі/ уақыт	Педагогтың әрекеті	Оқушылардың әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Басталуы 3 мин	Ұйымдастыру кезеңі Психологиялық ахуал қалыптастыру. «Байланыста болайық» әдісі. (Бір-біріне телефон сыйлау арқылы жылы лебіздерін білдіреді) Тақырыпты ашу үшін ұялы телефонның галереясын ашамыз	Оқушылар амандасып бір-біріне сәттілік тілейді.	Телефон суреттері	

	суреттерді тамашалаймыз. - Бұл картиналарда жалпы не бейнеленген? - Табиғатты бейнелеу қандай жанр түріне жатады? - Бұл картинада табиғаттың қандай күйі бейнеленген? Оқушылар сабақтың тақырыбы мен мақсатымен таныс-ды. Оқушылар алдында сабақтың мақсаты мен міндетін қою. - Осы тақырып бойынша не білесіздер? - Нені білгілерің келеді? (Сыйға алған телефондарын ашып сұрақтарға жауап жазады)	Ойлану арқылы оқушылар сұрақтарға жауап береді. Алдарыңыздағы телефонға жазып қойыңыздар?		Қазақстанның табиғаты бейнеленген картиналар
Ортасы 10 мин	«Таңқалдыру сәті» әдісі (оқушылар интернет желісінен өздері тақырып бойынша	Интернет желісін ашып сұрақтарға жауап айтады.	Қалыптастырушы бағалау: Бірін-бірі бағалау.	Мұғалім көрнекілік материалдары

	сұрақтарды тез тауып жауабын айтып түсіндіреді) Тақырыппен танысу үшін Телефоннымыздағы интернет желісін ашып төмендегідей сұрақтарға жауап беруін сұрау мәселен, сіздер қалай ойлайсыздар? 1. Пейзаж дегеніміз не? 2. Табиғаттың күйі неге байланысты өзгереді? Жыл мезгілдерін үш тілде атап жіберейік? Абай атамиздың жыл мезгілдері өлеңін кім біледі? Бір шумақ айтып жіберсеңіздер 2. Пейзаждың қандай түрлері бар? 3. Перспектива дегеніміз не?	Пейзаж – француз сөзі, Бұл қоршаған ортаны, табиғат көрінісін бейнелеу Көктем – весна – spring Жаз – лето – summer Күз – осень – autumn Қыс – зима – winter Пейзаж түрлері: Қала; Ауыл; Индустриалды; Саябақ; Теңіз Перспектива латынның сөзі	Қалыптастырушы бағалау: Бірін-бірі бағалау.	https://kk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B5%D0%B9%D0%B7%D0%B0%D0%B6 Суретшілер Ф. Алексеев, Ю. Пименов, К. Моне http://hudojka.livejournal.com/73092.html?thread=628100 Оқулықтағы түсініктемелер мен суреттері
--	--	---	--	---

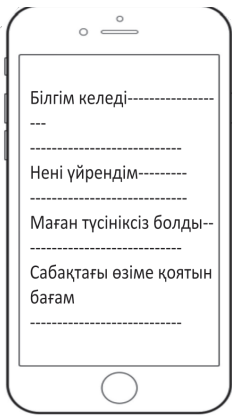

Сергіту 3 мин	4. Әуе перспектива дегеніміз не? 5. Көрерменнен әр түрлі қашықтықта тұрған бірдей нысан дар бір бірінен қалай ерекшеленеді? Оқулықпен жұмыс. Әуе перспектива туралы оқушыларға тиянақты түсіндіру. Егер ашық теңізге шығып, көкжиекке көз салсаңдар, заттар бізден алыстаған сайын жарығырақ, бозғылтырақ бола түскенін байқайсыңдар. Көз ұшындағы орман да алыс тау шоқыларындай көгілдір тартады. Өйткені, біздің жана рымыз бен алыстағы нысананың арасында тығыз ауа қабаты жатыр. Әлгі заттардың өңін жұмсартып, түсін өзгертіп тұрған	«perspicere» — «тасадағыны көре білу» деген сөзінен шыққан. Перспективаның заңдары өте көп, соның ең басты екеуін суретшілер қалайда білуге тиісті. 1. Әуе перспективасы 2. Сызықтық перспектива Әуе перспектива заңдылықтарын айтады. ----- - далада Аппак біздің ----- -----. ----- ойнаймыз, Қыс келбеті ---- -----	Жарайсың!	График-суретшілер: Айтбаев Салихитдин, Нурлыбаев Женис, Жаксыгалина Марзия (экслибрис), Анар Абжанова
--------------------------	--	--	------------------	--

Сара-мандық жұмыс 20 мин	да сол. Оны бірінші боп байқап, өз шығармасында бейнелеген — италиялық суретші Леонардо да Винчи. Суретке карап өлең «Елестету көрінісі» ойыны Абай атамыздың «Желсіз түнде жарық ай» өлеңін суреттеп салу. Желсіз түнде жарық ай, Сәулесі суда дірілдеп, Ауылдың жаны терен сай, Тасыған өзен гүрілдеп. Оқушылар шығармашылық бастамаларын өлең жолдарынан алған әсерлерін түсіне отырып орындайды. Бұл жұмыс жеке орындалады. Оқушылар жай қаламмен пейзажды қағаз бетіне орналастырып бояуға дайындайды. Қорытынды жасау үшін оқушылардың жұмыстарын әрқайсысына төмендегі сұрақтар арқылы бағалау. Пейзаждағы табиғатты сипаттап беріңіз? Кеңістікті қалай бейнеледіңіздер?	Орындау реттілігін сақтайды. Оқушылар материалдар мен құрал-жабдықтарды пайдалану кезінде жеке бас гигиенасы мен қауіпсіздік ережелерін сақтап отырады. Оқушылар өздерінің шығармашылық жұмыстарын таныстырып, түсіндіреді.	Оқушылардың айтқан жауаптарына пікір қалдыру.	
---------------------------------	--	--	--	--

Соңы 3 мин	Кері байланыс Білгім келеді----- --- Нені үйрендім----- Маған түсініксіз болды-- Сабақтағы өзіме қоятын бағам-----	Оқушылар бүгінгі сабақты қандай деңгейде түсініп, білгендерін жазып толтырады.	Бүгінгі сабаққа Оқушы өзіне баға қояды	
Қосымша ақпарат				
Сабақ бойынша рефлексия Сабақ мақсаттары/оқыту мақсаттары жүзеге асырымды болды ма? Бүгін оқушылар нені үйренді? Оқыту ортасы қандай болды? Менің бөліп оқытқаным өз мәнінде жүзеге асты ма? Мен өз уақытымды ұтымды пайдалана алдым ба? Мен жоспарыма қандай өзгерістер енгіздім және неліктен?				

Сложение и вычитание

Помогаю своим друзьям

Цели обучения, которые достигаются на данном уроке (ссылка на учебную программу)	1.1.2.4 Знать и применять таблицу сложения однозначных чисел без перехода через десяток; 1.1.2.3 Применять переместительное свойство сложения.
Цель урока	Закрепить навык сложения и вычитания однозначных чисел в пределах 10.

Ход урока

Планируемое время	Действия педагога	Действия ученика	Оценивание	Ресурсы
0-3	Организационный момент Вот опять звенит звонок Приглашает на урок Будем дружно мы считать И друг другу помогать	Ученики повторяют слова за учителем		
4-6	Актуализация. Отгадайте загадку и вы, ребята, узнаете кто к нам пришел на урок Любит вкусный сладкий мед Ходит в гости круглый год Распевает песни вслух Добрый мишка ... (Винни-Пух) Педагог включает фрагмент из мультфильма «Винни-Пух и все, все, все» Давайте поможем Винни-Пуху собрать шарики. Устный счет 1. Сосчитай от 1 до 10; 2. Сосчитай от 10 до 1; 3. Реши пример $10-5$; 4. Вычисли $3+5$;	Ученики отгадывают загадку Просматривают фрагмент мультфильма.	Учитель хвалит учащихся Учитель поощряет жетонами-смайликами	Интерактивная доска

46 **БІЛИМ КРАТІ - КРАЩЕ ЗНАЧІЙ**

	Мы внимательные, мы старательные Мы в 1 классе учимся - Все у нас получится			
27-39	Проверка усвоения изученного. Винни-Пух с Пятачком отбились от пчел и направились к своему другу кролику. Давайте им поможем встретиться, выполнив задания по учебнику. Работа в тетради по учебнику с. 85 №3. (И) Предлагает выполнить задания в тетради. Работа у доски.	(И) Выполняют задание 3. Проверяют свою работу, сверяют с ответами у доски	Самооценивание	Тетрадь учебник
40-45	Рефлексия усвоения изученного. Учитель обращает внимание на героя урока и помогает сформулировать вопросы. — Придумай пример на сложение и вычитание. — Предложи другу вычислить с помощью таблицы сложения. — Продолжите предложение Друг-это... Дети раскрашивают бочонок с медом, если нет ошибок — зеленым, 1-2 — желтым, 3 и более — красным. Учитель хвалит детей.	Отвечают на вопросы учителя. Составляют предложения Дети закрашивают бочонок с медом	Участвует в рефлексии учебной деятельности. Участвует в составлении вопросов. Проводит самооценку.	Бочонок.

Айгуль Нурлебековна ОРЫНБАЕВА,
учитель начальных классов средней школы-лицея №23 имени А. Ермакова
города Актобе.

Білім кілті – Ключ знаний журналы

Құрметті оқырман қауым!

Қолдарыңызға тиіп отырған журнал мектеп, мектепке дейінгі, арнайы, жоғары оқу орындары мұғалімдері мен оқытушыларына, жалпы оқырмандарға арналған. Журналға «Казпочта», «Ернұрпресс», «Евразия Пресс», «Эврика-пресс» арқылы жазылған тиімді.

Жазылу ай сайын жүргізіледі.

Мекен-жайымыз: 050036, Алматы қаласы, Мамыр-2, 13-7.

Индекс 75488

Қиып
алыңыз да,
жазылыңыз!

		Басылым индексі АБОНЕМЕНТ									
		75488									
«Білім кілті – Ключ знаний»		Комплекті саны									
2022 жылға, айлары											
кайда											
(почта индексі)		(мекен-жайы)									
кімге		(аты, жөні)									
ПВ		орны									
		Тасымалдау карточкасы									
		75488									
		Басылым индексі									
Бағасы	Жазылу мекен- жайын өзгерту	...тенге ...тенге	...тиын ...тиын	комплекті саны							
2022 жылға, айлары											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
кайда											
кайда											
(почта индексі)					(мекен-жайы)						
кімге					(аты, жөні)						

